

UNITÁRIUS KÁTÉ

TEKINTETTEL

A KONFIRMÁCZIÓI VALLÁSTANÍTÁSRA.

IRTA

FERENCZ JÓZSEF,

hittanár és a kolozsvári uniária ekklezsia rendes papja.

Második kiadás.

Ára kötve 40 kr. osztr. ért.

521.620

KOLOZSVÁRTT,

NYOMATTA AZ EV. REF. FÖT. BET. STEIN JÁNOS.

1869.

UNITARIUS KATE

TERJELTÉSE

---

*Az unitárius vallás-közönség E. Tanácsa helyben-
hagyásával.*

1852. május 15.
M. R. E. S.
NY. R. M. E. S.

221. 222

ELŐSZÓ.

Négy éve mult, hogy e **Kátét** először kiadtam. Ekklezsiáink és az első kiadás már teljesen elfogyott példányai számát tekintve, ez időt elég rövidnek találom arra, hogy azon rám nézve megnyugtató következtetést tegyem, miszerint e kézikönyv szükségét pótol.

A második kiadásban rendesen minden mű bővítve és javítva szokott megjelenni. Én is bővithettem és javithattam volna sokat e Kátén; de ismervén a nehézségeket, melyek egy tankönyv két különböző kiadásánál mind a tanítóra, mind a tanulóra nézve fölmerülnek, bővítést semmit, javítást is csak egyes szókban és tétélekben tettem, némely fogalmak könnyebben és világosabban leendő kifejezése végett, mi a két kiadás együttes használatát legkevésbé sem fogja megzavarni.

Azonban ha nem is magán a kézikönyven, de annak rendeltetésén történt egy lényeges változás, a menyinyiben Kátém többé nem csak a konfirmációi vallástani-tásra használtatik, hanem általában tankönyvül van bevéve minden iskolánknál.

E körülményből kiindulva nem tehetem, hogy ismételve föl ne hívjam az illető tanítók figyelmét azon

megjegyzésre, melynek az első kiadás előszavában is kifejezést óhajtottam adni, hogy a kik huzamosabb ideig tanulnak e Kátéból, azok a kérdésekre következő feleleteken kívül a szent írásbeli idézetekből, valamint az apróbb betűkkel nyomtatott magyarázatokból is sokat megtanulhatnak. Így aztán a növendék illően előkiszítve kerülván a konfirmáló pap keze alá, ennek, úgyszólván, csak a korona feltevése marad, mely korona, azaz: az öntudatra jutott vallásos meggyőződés, s ebből kisugárzó isteni félelem és jó cselekedetekben nyilvánuló kegyesség ékesitse az anyaszentegyház minden hiveit, a nagyokat szintúgy mint a kicsinyeket, teljes lelkemből kívánom.

Kolozsvártt, februarius 15-én 1869.

FERENCZ JÓZSEF.

UNITÁRIUS KÁTÉ.

BÉVEZETÉS.

1. *Mi a vallás?*

A vallás Istennek megismerése és tisztelése.

2. *Mitől ismerjük meg hogy van Isten?*

Akár a nagy mindenséget, a melyet világnak nevezünk, és az ebben levő szép rendet nézünk; akár magunkat s a bennünk levő erőket: a gondolkozó, érző és ítélő tehetségeket vizsgáljuk, szükségképpen arra a meggyőződésre jutunk, hogy van egy fővalóság, az Isten, a ki mindeneket teremtett, fentart és igazgat.

Midőn tudjuk hogy semmi, még egy tő sem lesz magára, hanem szükség, hogy azt valaki megkészítse, lehetetlen arra a gondolatra nem jutnunk, hogy a napot, holdat, csillagokat s mindent, a mit látunk, hasonlóképpen elő kellett valakinek állítani; azok között a rendet fenn kell valakinek tartani.

De mi sem lehattünk magunktól; a gondolkozásra, ítélésre és érzésre való tehetséget valakitől kapnunk kellett.

Ezt a mindenek adóját és teremtőjét, ezt a mindenek fentartóját és igazgatóját; ezt a minden okozatknak okát Istennek nevezzük.

3. Az Isten tisztelése miben áll?

Az Isten tisztelése az ő akaratjának teljesítésében áll, mely szerint, a ki az Istent tiszteli, azon igyekszik, hogy mindig csak oly dolgokat cselekedjék, melyek által Istennek jó tetszését és saját lelkiösmeretének helybenhagyását megnyerheti.

A gyermek szülőit akkor tiszteli igazán, mikor nekik engedelmeskedik s úgy viseli magát, hogy szeretetöket kiérdemelje, ilyenkor ázután egy benső megelégedés, valami édes érzés foglalja el keblét, a mi nem más, mint a lelkiösmeret helybenhagyó szózata.

Ehez hasonló történik az Istent tisztelővel is.

Ellenben pedig, a ki rosztat cselekszik, a ki oly dolgokat teszen, hogy tetteiért pirulni kéntelen, az hiába mondja, hogy az Istent tiszteli; mert a lelkiösmeret vádoló hangja, vagy az a szégyen, melyet ilyenkor tette miatt érezni kéntelen — ellene bizonyít.

4. Mi célja van a vallásnak?

A vallás célja az, hogy az Isten megismerése által, az ember lelkét mivelje, érzéseit nemesítse s mind a jelen, mind a jövő életre nézve megnyugtasson, boldogítson.

Az ember a föld más teremtményeitől nem csak test-alkotására nézve, hanem még inkább azért különbözik, mert gondolkozni, érezni és itélni tud. Emlékszik a múltra, gondol a jövőre; érez örömet és bánatot, különbséget teszen a jó és roszt között. Minthogy már ezt a különös munkásságot a léleknek tulajdonítjuk; ezért azt szoktuk mondani, hogy az ember okos lélekkel felruházott állat.

Azonban tudjuk, hogy még egy virágot is ápolnunk kell, hogy szépen kifejlődjék: szükség tehát hogy lelkünk miveléséről se felejtkezzünk meg; erre pedig a vallás tanításai nemcsak hogy nagy mértékben befolyolnak, hanem sok tekintetben csak is ezek adnak nyugalmat és boldogságot.

Igy a vallásos ember, a ki az Istent ismeri, szereti és féli, ez által arra ösztönöztetik, hogy embertársait is szeresse s úgy bánják velök, mint ő kívánja, hogy vele mások bánjanak. Ha szenvedés éri, békén hordozza, tudván, hogy mind a jó, mind a rossz Istentől jó; sőt a halállal szemben sem retteg, mert a földi élet után, még egy más életet is reményl.

5. E szerint szükséges-e a vallás az embernek?

A vallás czélja nyilván mutatja, hogy az embernek arra elkerülhetetlen szüksége van, de ezt mutatja az is, hogy a történelem bizonyítása szerint nem volt soha nép, melynek vallása ne lett volna.

6. A különböző népek vallása megegyezett-e egymással?

A különböző népek az ők miveltségök, szokásuk, életmódjuk s foglalkozásaik szerint különböző felfogást alkotván magoknak Istentől, annak a világra és az emberek sorsára való befolyásáról, tisztelése módjáról — ezekhez képest vallásuk sem egyezett meg egymással. Némelyek a csillagokat s más égi testeket, mások különféle állatokat és kitünő embereket, mások ismét élet és érzés nélküli valóságokat, úgynevezett bálványokat imádtak Isten gyanánt.

Voltak népek, kik egy fát, egy folyóvizet, egy követ s ezekhez hasonló érzéketlen tárgyakat úgy tekintettek és úgy tiszteltek, mint Istent.

Voltak ismét, a kik egy vagy más állatot, a mely nekik hasznokra vagy károkra volt, hálából vagy félelemből, Isten gyanánt imádtak.

Némelyekben az égi testek járása, a nap jótékony hatása ébresztvén fel a bámulást és a tiszteletet, ezekben imádták az Istent, a mint ez az égyptomi, foeniciai, syriai s több más népek vallásos rendszeréből kitűnik.

Mig végre a görögöket és rómaiakat leginkább az ember testi és szellemi tulajdonságai lepvén meg, ezek az Isteneket emberi alakban képzelték s mint ilyeneket imádták.

7. Mi által jutott az emberiség tisztább valláshoz?

Az emberiség tisztább valláshoz az által jutott, hogy az Isten koronként rendelt kortársaiknál felvilágosultabb, bölcsőbb és kegyesebb embereket, kik a népet oktatták, tanították, Istenről való helytelen felfogásaikat eloszlatták s lassanként a józan észszel meggyezőbb és az emberhez illőbb vallásos meggyőződésre vezérelték.

Ilyen férfiak voltak a Perzsáknál Zóroászter, a Chinaiaknál Confucius, a Zsidóknál Ábrahám, később pedig Mózsés és más próféták, a kik mindnyájan vallásalapítók voltak.

De mindezek felett Jézus Krisztus, az Istennek szent fia volt az, ki által az emberiség Istent a legtisztábban megismerte és megtanulta őt a legheylesebben tisztelni.

8. *Istennek ezt az intézkedését minek nevezik?*

Istennek ezt az intézkedését isteni kijelentésnek, a vallást pedig, mely ezen alapul, kijelentett vallásnak nevezik.

9. *Melyek a kijelentett vallások?*

Minden nép a maga vallását isteni kijelentésen alapuló vallásnak tartja; de e nevezetre leginkább a zsidó és keresztény vallás érdemes.

Hogy valamely vallást isteni kijelentésen alapuló vallásnak nevezzünk, szükség, hogy annak a vallásnak tanításai az Isten méltóságával és a józan okossággal megegyezzenek. Ezért más vallások felett a zsidó és keresztény vallást méltán nevezhetjük kijelentett vallásoknak; minthogy ezeknek tanításai leginkább megegyeznek mind az Isten méltóságával, mind a józan észszel. A zsidónép kebelében született, ugyanis, az egy istenség magasabb eszméje; ott lőn kihirdetve legegőbb: hogy ne csinálj te magadnak faragott képet, se semmi hasonlóságot Istennek formájára; ott tűntek fel tisztultabb alakban az erkölcsi törvények.

Azonban a zsidó vallásban még nem volt minden bevégezve, még hátra volt a Messiás, ki annak hiányait kiegészítse, fénypontjait inkább kitüntesse s a sok törvényt az isteni és felebaráti szeretet rövid parancsolataiba, a czérémoniákat az Isten lélekben és igazságban való imáadásában foglalja.

Az időnek teljességében elküldé tehát Isten a maga szent fiát, a Jézus Krisztust, ki tanításai által letette alapját a keresztény vallásnak, mely a legtökéletesebb minden kijelentett vallások között.

10. *Hol ismerkedhetünk meg a kijelentéssel?*

A kijelentéssel megismerkedhetünk a Szent Írásban, vagy a Bibliában.

Biblia, ez egy görög szó, s azt teszi könyvek, mondhatjuk a könyvek könyvének is, minthogy abban Istenről, Istennek az emberekhez való akaratjáról több felvilágosítás foglaltatik, mint a világnak minden más könyveiben.

11. *Hány része van a Bibliának?*

A Bibliának két része van, melyek közül az egyiket ó testámentumnak vagy ó szövetségnek, a másikat új testámentumnak vagy új szövetségnek nevezzük.

A Biblia egyes részeinek testámentum vagy szövetség nevezete azt fejezte ki, hogy az azokban foglalt irások alapján az Isten és emberek között mintegy szövetség van kötve, oly formán, hogy a kik azok szerint élnek, azoknak Isten a maga segedelmét igéri.

Az ó és új megkülönböztetés pedig azért van, mert az egyik régiebb, mint a másik.

12. *Kik írták az ó testámentumi könyveket?*

Az ó testámentumi könyveket Krisztus születése előtt zsidó nyelven írták a próféták; azaz: Istentől lelkesített bölcs és egyes férfiak.

A bibliában ezeket a következő renddel lehet megtalálni:

Mózsés irt öt könyvet, elsőt teremtésről,

Másikat Izráel kijöveteléről,

Harmadikat Lévi nemzete tisztéről,

Negyediket népnek megszámlált rendéről;

Ötödikbe tette a törvénynek mását,

Mely után Józsué vagyon és a Birák
 S Ruth aszszony; Sámuel, Királyok, Kronikák
 Két-két könyvben irták meg a Zsidók dolgát.
 Esdrás, Néhémiás, Eszter, Jób, Zsoltárok,
 Példabeszédeknek, Prédikátor társok.
 Énekek éneke, Próféták mondások.
 Ezek után esnek, kiknek így van számok:

Ézsaiás első, Jérémiás menten
 Siralmival együtt, aztán Ézékiel.
 Dániel, Hózséás, Jóel, Ámos renddel
 Abdiás, Jónással s Mikeással egyben.
 Náhum következik együtt Habakukkal,
 Zófoniás, Haggé és Zakariással
 Malakiás végső. Ez hármak sorjával
 A nagy fogság után szóltak látásokkal.

— Ezeken kívül van még egy néhány könyv,
 melyek az ó testámentumhoz tartoznak ugyan ú m.
 Judit, Bölcsesség, Tobiás, Jézus-Sirák, Bár-
 ruk, Eszter könyve, a Makkabeusok két könyve,
 Zsuzsánna, Dániel és a bábeli Bél története,
 Asária imádsága, a tüzes kemenczében való három
 férfi éneke, Manassé imádsága, de ezeknek ere-
 dete kétséges lévén, már a zsidók elkülönítették volt
 a többiektől s az újabb kiadásu bibliákban éppen meg
 se lehet találni.

Az utolsókat nevezik apocriphus, az elsőket
 canonicus könyveknek.

13. Mit foglal magában az ó testámentum?

Az ó testámentum magában foglalja a zsidó
 nép s egyes jelesebb emberei történetét, az
 ők nemzeti, vallásos és erkölcsi törvényei-
 ket, hasznos tanításokat, jóra való buzdi-
 tásokat és jövendőléseket.

Minthogy az ó testámentumban a zsidó nép tör-

vényei is meg vannak írva; ezért azt törvénynek is szokták nevezni; általában pedig felosztják történeti, prófétai és oktató könyvekre. Nevezetesen a Mózes öt könyvét, a Józsué, Birák, Ruth, Sámuel, Királyok, Kronikák, Esdrás, Néhémiás és Eszter című könyveket nevezik történeti, a Jób könyvét, a 150 Zsoltárt magában foglaló Zsoltárok könyvét, továbbá a Salamon iratait ú. m. a Példabeszédek, a Prédikátor, az Énekek-éneke című könyveket oktató, a többit pedig prófétai könyveknek.

14. Kik írták az új testámentumi könyveket?

Az új testámentumi könyveket Krisztus halála után görög nyelven írták az evangélisták és a pöstolok, azaz: a világ megváltójának követei.

Ezek így következnek:

Négy evangélisták irtanak: Szent Máté, Márk, Lukács és János; ezeket követé Apostolok dolga; azután Szent Pálé Tizennégy levelek, melynek rendi ímé: Rómába egyet irt, kettőt Korinthusba, Galatákhöz egyet, egyet Efézusba, Filipp s Kolosséba, — Thessalonikába Kettőt irt, kettőt vett Thimothéus számba. De Titus, Filémon, Zsidók vettek egyet, Jakab is irt egyet, de Szent Péter kettőt; Hármat hagyott János, Judás egy részecskét, Végre János irta jelenések könyvét.

15. Mit foglal magában az új testámentum?

Az új testámentum magában foglalja a Jézus Krisztus születése, élete, halála és feltámasztása történetét, továbbá az ő tanitá-

sait s minthogy ezek az emberiségre nézve a legnagyobb örömmizetnek tekinthetők, ezért az új testámentumot nevezik még évangéliumnak is, a mi azt teszi hogy örömmizet.

Az új testámentumi könyveket is felosztják történeti, prófétaí és oktató könyvekre a szerint, a mint valamely történetet, jövendölést vagy oktatást foglalnak magokban. Nevezetesen a négy évangéliumot és az apostolok cselekedeteiről irt könyvet nevezik történeti, a menynei jelenésekről irt könyvet prófétaí, a többit pedig oktató könyveknek.

16. Miért szükséges ismernünk a szent írást?

A szent írást szükséges ismernünk azért, mert ez a mi hitünknek és cselekedetünknek egyedüli sinormértéke, benne feltalálunk mindent, a mit Istenről, az Istenhez illő tiszteletről, kötelességeinkről, önmagunk megnyugtására, az erkölcsiségben való tökéletesedésünkre s örök boldogságunkra nézve tudnunk kell.

A szent írás ily fontos és az emberiségre nézve enynyire áldásteljes könyv lévén, annak származása az Isten különös befolyásának tulajdonittatik.

Azt mondják ugyanis, hogy a szent könyv megírására isteni erő lelkesítette és segítette a szent írókat; a mit közönségesen isteni ihletésnek neveznek.

17. Hogy nevezik azokat, kik a szent íráson nevezetesen pedig a Jézus Krisztusnak abban foglalt tanításain alapítják vallásukat?

Azokat, kik a szent íráson, nevezetesen pedig Jézus Krisztusnak abban foglalt tanításain

alapítják vallásukat, közös névvel, a Krisztusról magáról, keresztényeknek nevezik.

Az ó szövetséget a zsidók is szent könyvnek tartják s vallásukat azon alapítják; de az új szövetséget s ezzel együtt a Jézus tanításait már nem fogadják el s éppen e ponton válnak el vallásukra nézve a keresztényektől, kiknek vallásuk a Jézus tanításain alapszik s a kik az ó szövetségi könyveket is anynyiban tartják szent könyveknek, a meny nyiben a Jézus tanításának alapul szolgáltak s azzal megegyeznek.

18. Hát a keresztényeknek mind ugyanazon egy hitök van-é?

Minthogy az embereknek a legközönségebb tárgyról is egymástól különböző felfogásuk és itéletök lehet, igen természetes, hogy a szent írásra és a Krisztus tanítására nézve is, a keresztények között különböző nézetek állottak elő, ennek következtében pedig idők folytán a keresztények több hitfelekezetre osztottak.

19. Hazánkban miféle keresztény hitfelekezetek vagy vallások vannak?

Hazánkban a következő keresztény hitfelekezetek vannak: római katolikusok, görög katolikusok, — kiknek ismét két felekezetök van: egyesült és nem egyesült hitüek — továbbá évangélico lutheránusok vagy ágostai, évangélico réformátusok vagy helvét hitüek, és uniáriu-

sok. A lutheránusokat, réformátusokat és unitáriusokat együtt protestánsoknak nevezik.

A mi ezen vallások előállítását illeti röviden ennyiből áll:

A Jézus Krisztus tanításait követők eleinte csak keresztényeknek neveztek magokat. De az első keresztények közül sokan csak hamar eltértek az evangélium tiszta tanításaitól s annak egyszerűségét emberi találmányok által anynyira megzavarták, hogy a hit tárgyaira nézve egy értelemben lenni hova-tovább mind inkább lehetetlenné lett. Nem is hiányoztak bátor lelkű férfiak, kik a keresztényeknek egyes tévedéseit megtámadták, de ezeknek szavuk elhangzott, a hibák pedig mind inkább szaporodtak, a minek következtése a lett, hogy 1054-ben, Krisztus után a keresztény egyház két felekezetre szakadt, a melyek közül egyiket nyugoti, a másikat keleti egyháznak neveztek el.

E szakadást leginkább az idézte elő, hogy a gyülekezetek papjai egyik a másiknál nagyobb akart lenni. Végre sikerült is a római és a konstantinápolyi papoknak az elsőséget minden többi keresztény papok felett kivívni s ennek az elsőségnek kifejezéséül a római pap: pápa, a konstantinápolyi pedig: pátriárka nevet vett fel.

Csak hamar azonban e kettő között is versengés támadt az elsőség felett s midőn egyik sem akart engedni, bekövetkezett a szakadás. Egy része a keresztényeknek a római pápát tartotta és ismerte el nagyobbának s ebből alakult a nyugoti egyház, vagy a hogy közönségesen nevezik: a római katholikuskok hitfelekezete. A kereszténység másik része a konstantinápolyi pátriárka elsősége mellett küzdött s ebből alakult a keleti egyház, vagy a görög katholikuskok hitfelekezete.

Ehez a személyes kérdéshez természetesen járult több hitbéli kérdés is: nevezetesen a nyugoti egyháznak ezt az állítását: hogy a szentlélek mind az Atyától, mind a Fiutól származik, a keleti egyház nem ismerte el s azt mondotta: hogy a szentlélek csak az Atyától származik.

Később csakugyan a görög katolikusok is két részre oszlottak, a menynyiben egyik rész megtartva hitbéli különbségeit elismerte a pápa felsőségét, és ezeket elnevezték görög egyesületeknek (unitus); a másik részt pedig görög nem egyesülteknek (disunitus); legújában a görög katolikusok alatt csak az egyesülteket értik, a nem egyesülteket pedig görög keleti egyháznak nevezik.

A római és görög katolikusokhoz tartoztak már a keresztények 1517-ig. Ekkor egy Luther Márton nevű, tudományos készültségű s bátorlelkű férfi állott elő s megtámadta a római egyházban ez idő szerint legnagyobb viszszaélést, a bűnbocsánat árulását.

A pápák ugyanis azt hirdették, hogy az ember elkövetett bűneinek büntetését kekerülheti az által, ha azért az egyháznak illő díjt fizet. Természetesen, hogy a még felvilágosulatlan nép között elegenden akadtak olyanok, a kik egymásra vásárolták az úgynevezett bűnbocsátó czédulákat, melyeknek árulásában különösen egy Tetz el János nevű pap tűnt ki leginkább X. Leo pápa idejében, ki bejárta Németország nagy részét s egy néhány garasért, vagy forintért a legnagyobb bünt is megbocsátotta.

A pápának ezt az eljárását Luther Márton roszalni kezdette; e mellett egyéb hibákat is megtámadott a római egyházban s a mi eddig nem sikerült, — mert voltak Luther előtt is, a kik hasonlóképpen fölléptek volt az egyházba bécsúsztott hibák kijavítására, mint Wald Péter, Wikleff János, Hussz János s mások — az most sikerült s a do-

log egy néhány év alatt oda ment, hogy a keresztények egy része nyilván Luther mellé állott, s ezeket róla később elnevezték: évangelico Lutheránusoknak, de ágostai hitűeknek is nevezik, arról a hitvallás formáról, melyet Luther követői 1530-ban az Ágostán tartott országgyűlésre beadtak.

A mit Németországban Luther: ugyanazt tette Schweiczban vele csaknem egy időben Zwingli Ulrich, egy hasonlóképpen igazságot kereső pap. De ez a két nagy férfi, kiket hitújítóknak, réformátoroknak is neveznek, szintén meghasonlott egymás között abban: hogy Luther az úrvacsorát illetőleg a kenyérben és borban a Krisztus testét és vérének jelenlenni állította, Zwingli ellenben azt tanította, hogy azok csak jelképei a Krisztus testének és vérének.

Zwinglinek követője, Kálvin János anynyiban közeledett ugyan Lutherhez, hogy az úrvacsorai kenyérben és borban Krisztus testét és vérének szellemileg élvezni állította, de a különbséget ez nem enyészttette el, sőt ennek következtében most a protestáns egyház is (így nevezék el azokat, kik a katolikus egyház tévtanai és a pápa felsőbbbsége ellen óvást jelentettek) két részre szakadt; az egyik rész megmaradt a Luther pártján, a másik rész pedig Zwinglit és Kálvint követvén, egy új vallás felekezetet alapított, melyet helvét hitvallásnak, vagy évangelico réformátusnak neveznek.

Az eddig elősorolt vallás-felekezetek mind meghonosultak volt már a magyar nemzet kebelében is, s anynyiban mindnyájan megegyeztek: hogy az Istent állatjában vagy lényiben egynek, de személyében Háromnak hitték u. m. Atya, Fiu és Szentlélek Istennek.

Ezt a tételt, melyen az úgynevezett szent háromság alapszik, s a mely Krisztus után csak a ne-

gyedik században lón föllállitva, többször és többen, nevezetesen 1546-ban Olaszthonban, egy Socinus nevű hittudós és társai a szent írással ellenkezőnek állították lenni s azt tanították: hogy az Isten mind állatjában mind személyében csak egy; de ezt Olaszthonban nem sokáig lehetett hirdetni, mert valakik ezt tették, mindazokat halálra ítélték, vagy az országból kiűzték.

A kiűzöttek a merre lehetett menekültek, közülök legtöbben Lengyelországba mentek, a hol tanításaiknak kezdetben szép sikere volt, de követőik később onnan is száműzettek; végre eljutott e tan Erdélybe, a testvéri szeretet és vallásos türelem szép földére is, a hol állandó gyökeret is vert magának.

Erdélyben ugyanis abban az időben egy nevezetes férfi, ékesen szóló pap, az Isten egységének hitétől áthatva, azt 1566-ban nyilván hirdetni kezdte, s a nép előtt tartott beszédeinek oly sikere lett, hogy e hit életrevalósága felett többé kételkedni nem lehetett.

E férfi Dávid Ferencz volt.

Követői, kik az 1568-dik évben Tordán tartott országgyűlés határozata értelmében törvényesen helyet foglaltak a keresztény egyház nagy családjában, az alap eszméből, az Isten egységéből kiindulva, a latin unus = egy szó után unitárius nevet vettek fel.

Im így fejlődtek ki röviden előadva azok a valóságok, melyek ma hazánkban megvannak.

20. Ezek közül te miféle vallásu vagy?

Én unitárius vallásu vagyok.

21. S mi a te hitvallásod, vagy miket hiszel?

Az én hitvallásom ez:

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, menynek és földnek teremtőjében; és Jézus

Krisztusban, az Atya Istennek egy szülött fiában, mi Urunkban, ki fogantaték szent lélektől, születék szűz Máriától, kinzatek Poncius Pilátusnak alatta, megfeszítették, meghala és eltemteték, harmadnapra halottaiból feltámad, felméne menynybe, üle az Atya Istennek jobbjára, onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat

Hiszem a szent lelket, közönséges keresztény anyaszentegyházat, szenteknek egyességét, bűneinknek bocsánatját, testünknek feltámadását és az örökéletet. Ámen!

Az elmondott hitvallás magában foglalja a keresztény vallás legfőbb tárgyait, s minthogy azt az első keresztények az apostolok írásaiból alkották össze, közönségesen apostoli hitformának nevezik. Minthogy pedig az emberek ezeknek értelmezésében különbözhetnek, ezen az alapon természetesen különböző vallásrendszerek állhatnak s állottak is elő.

Első rész.

A hit tárgyairól.

I. Az Istenről.

22. *Mit értesz ez alatt: „Hiszek egy Istenben?”*

Midőn ezt mondom: „hiszek egy Istenben“ ezzel kifejezem azt a meggyőződésemet, hogy van Isten, s ez az Isten egyetlen egy.

Az Isten egységét nyilván tanítja a szent írás is:

Halljad Izráel, a mi Urunk Istenünk egy Isten 5. Móz. 6, 4.

Én vagyok az Úr és nincs több, nálamnál több Isten nincsen. Esa. 45, 5.

Minden parancsolatok közt ez az első: a mi Urunk Istenünk egy Úr. Márk 12, 29.

Tudjuk, hogy a bálvány semmi e világon és hogy nincs más Isten, hanem csak egy. 1. Kor. 8, 4.

Nekünk egy Istenünk van, amaz Atya, kitől mindenek vagyunk, mi is abban vagyunk. 1. Kor. 8, 6.

Az Isten pedig egy. Gal. 3, 20. stb.

Ezekkel megegyezőleg a józan ész is az egy istenség mellett nyilatkozik; mert az Isten a legfőbb valóság lévén, ilyen egynél több nem gondolható

23. Az Istent lehet-e látni?

Az Istent testi szemeinkkel látni nem lehet; mert ő lélek, következésképp láthatatlan.

Az Isten lélek. Ján. 4, 24.

Az Istent soha senki nem látta, hanem amaz egy szülött fia, ki az Atyának kebelében vagyott, az beszélt meg nekünk. Ján. 1, 18.

24. Ebből mit tanulhatunk meg?

Ebből megtanulhatjuk azt, hogy az Istent képekben vagy szobrokban kiábrázolni nem lehet; hogy Istennek nincs testi formája vagy ahoz hasonlósága, s ezért: a kik őtet imádják, szükség hogy lélekben és igazságban imádják. Ján. 4, 24.

25. Mivel az Istent testi szemeinkkel nem láthatjuk, mik azok tehát, a mikből őtet megismerhetjük?

Istent megismerhetjük az ő munkáiból, melyek a világ s önmagunk szemlélésével nyilvánvalókká lesznek; milyenek a teremtés, a megtartás és az igazgatás.

26. *Melyik az Istennek első munkája?*

Istennek első munkája a teremtés, mely szerint minden látható és láthatatlan dolgokat az Isten teremtett; a miért őtet a mi Teremtőnknek is nevezzük.

Kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet. 1. Móz. 1, 1.

Ugyancsak Mózes próféta a teremtés rendjét a következőleg írja le:

1-ső napon teremtette Isten a mennyet, földet és a világosságot.

2-dik napon a kiterjesztett levegő-egyet.

3-dik napon elválasztotta a száraz földet a tengertől, és a földet füvekkel, fákkal felékesítette.

4-dik napon a napot, holdat és a csillagokat.

5-dik napon a madarakat és a halakat.

6-dik napon az okatlan állatokat és az embert.

7-dik napon, azaz: szombaton, megszűnt Isten a teremtéstől.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a mit Mózes próféta egy napnak nevez, az mindenik több ezer évet magában foglaló időköz is lehet.

27. *Az Isten teremtésbeli munkájának vizsgálása, milyenek mutatja az Istent?*

Az Isten teremtésbeli munkájának vizsgálása az Istent örökkévalónak, tökéletesnek és mindenhatónak mutatja.

Ha mindeneket az Isten teremtett, az Istennek szükségképpen mindenek előtt vagy öröktől fogva lenni kellett.

Minden kis munka végrehajtása készültséget és erőt igényel, s mentől nagyobb és bámulásra méltóbb a szemeink eleibe állított mű, a művésznek annál több készültséget és erőt tulajdonítunk.

Úgyde mi lehet nagyobb és bámulásra méltóbb, mint e roppant világalkotmány sok ezer teremtményeivel? Ezt látva, az előbbieik szerint, önként arra a meggyőződésre jutunk, hogy a teremtő Isten tökéletes és mindenható.

28. Mit értünk az alatt, hogy az Isten örökkévaló?

Az alatt, hogy az Isten örökkévaló, azt értjük, hogy Isten öröktől fogva megvolt és örökké meglesz; hogy az ő lételének nincs kezdete, sem vége; a miből önként következik, hogy ő változhatatlan is, azaz: ma ugyanaz, a ki volt ezelőtt, és ezután is mindig az leszen.

Istennek örökkévalóságát tanítja a szent irás is:

Minekelőtte a hegyek lennének és formáltatnék a föld és e világ: öröktől fogva mind örökké te vagy erős Isten. Zsolt. 90, 2.

Te Uram örökké megmaradsz és a te széked nemzetségről nemzetségre. Sir. 5, 19.

Én vagyok az Alfa és Ómega, azaz: kezdet és végét. Jel. 1, 8.

De örökkévaló csak az lehet, a mi nem változik:

A föld és az ég mint a ruha megaválnak és elváltoznak, te pedig Uram az vagy mindörökké. Zsid. 1, 10—12.

Az Istennél nincs változás vagy változásnak árnyéka. Jak. 1, 17.

29. Mit értünk az alatt, hogy az Isten tökéletes?

Az alatt, hogy az Isten tökéletes, azt értjük, hogy az Isten nem lehet nagyobb, dicsőbb és felségesebb, mint a milyen örökké volt. Istennek ez a tökéletessége már magában foglalja:

a) az ő mindentudóságát, mely szerint, e megmérhetetlen világban, nem történhetik semmi, sem oly nagy, sem oly csekély dolog, a mely az Isten előtt rejtve maradhatna. Előtte a mult, jelen és jövő egyiránt tudva van;

b) az ő bölcsességét, mely szerint Istennek minden cselekedete a legjobb és a legheylesebb: valamint az eszközök is, melyeket akarhatja teljesülésére felhasznál, mindig a legalkalmasabban vannak megválasztva;

c) az ő szentségét, mely szerint az Isten szándéka és akarata a legtisztább.

A tökéletesség fogalma minden további fejlődést kizár, s éppen ezért az Istenen kívül senkinek másnak tulajdona nem lehet. Az ember részben s lassanként szerezhethet ugyan magának oly képzettséget, mi által e földön a lehető nagygyá és nemessé lesz, de ezekben véget nem érhet; soha sem mondhatja el magáról, hogy mindent tud, hogy soha sem hibázik, hogy minden szándéka tiszta; pedig a tökéletesség ezekben áll.

Megtetszik ez a szent írásból is:

Imé, én Ura Istene vagyok minden testnek, vajjon eltitkolathatik-e valami én tőlem? Jér. 32, 27.

Az Isten öröktől fogva tudja minden ő cselekedeteit. Csel. 15, 18.

Mely nagyok a te cselekedeteid Uram! mindeneket bölcsen teremtettél. Zsolt. 104, 24.

Az Isten bölcsessége magasb az egeknél. Jób. 11, 8.

Neki minden útai igazság, ki hamisságot nem tud. 5. Móz. 32, 4-

Szent, szent, szent a seregeknek Ura, teljes mind a széles föld az ő dicsőségével. Esa. 6, 3.

Az Isten tökéletes. 1. Kor. 1, 9.

30. Mit értünk az alatt, hogy az Isten mindenható?

Az alatt, hogy az Isten mindenható, azt értjük, hogy Isten mindent megtehet, a mit akar.

Isten mindenhatóságával szoros öszszekötésben állanak:

a) az ő szabadsága, mely szerint Istennek szabadságában áll megtenni azt, a mit akar;

b) az ő mindenütt jelenvalósága, mely szerint Isten a maga akaratjának végrehajtására, egyszerre, minden helyen munkálkodik.

Midőn az Istennek mindenhatóságot tulajdonítunk, nem kell elfelednünk az ő tökéletességét; mert e nélkül könnyen abba a hibába esnénk, hogy az Istentől oly dolgoknak megtevését várjuk, melyeket nem tehet meg azért, mert az ő tökéletességével ellenkeznek.

Hiába kívánnók — például — hogy a napot estve ne hagyja lemenni, vagy reggel ne hagyja feljönni; mert ez az ő tökéletességével nem egyezik meg s ezért nem is teheti meg; s még mennyi mindent kívánunk mi magunknak az Istentől, a mit ő hasonló okból nem adhat meg nekünk.

Az Isten mindenhatósága, szabadsága és mindenütt jelenvalósága van kifejezve a szent irás eme tételeiben:

Monda Isten, hogy legyen világosság és lett világosság. 1. Móz. 1, 3.

Az Úr mindeneget, valamnyeket akar, megcselekszik. Zsolt. 135, 6. és nincs ki az ő kezét megbántsa. Dán. 4, 32.

Hová mennék a te lelked előtt és a te orczád előtt hová futnék? Ha a mennybe megyek ott vagy, ha a koporsóba vetem az én ágyamat ott is jelen vagy, ha olyan szárnyaim volnának is, mint

a hajnalnak és a tengernek utolsó határánál laknám is, oda is a te kezéd vinne engemet és a te jobb kezéd megfogna engemet. Zsolt. 139, 7. 8. 9.

31. A teremtés után miben mutatta ki Isten a maga munkáját?

A teremtés után Isten kimutatta a maga munkáját a megtartásban és az igazgatásban; mert a világnak, s minden azokban levő dolgoknak egyedül Isten a megtartója; ő rendez mindeneket a legbölcsebb és a legszentebb czélok szerint; az ő ereje nélkül minden visszaesnék a semmiségbe, igazgatása nélkül mindenütt zürzavar állana elő.

Az egeknek egeit és azoknak minden sokaságos seregeit, a földet és a melyek a földön vannak, a tengereket minden benne valókkal együtt te tartod fenn. Néh. 9, 6.

Az Isten igazgat minket mind halálig. Zsolt. 48, 15.

A ki magát mintegy megalázzván, néz mindenekre mennyen és földön. Zsolt. 93, 6.

32. A megtartást és igazgatást együtt minek nevezzük?

A megtartást és igazgatást együtt nevezük isteni gondviselésnek, mely szerint a mindenható és mindenütt jelenvaló Isten háztartásában semmi véletlenség, vagy vaktörténet nem lehet.

33. Melyik az Istennek legnemesebb teremtménye e földön?

Istennek e földön legnemesebb teremtménye az értelemmel, szabad akarattal és lelkiösmerettel bíró ember, a ki gondolatait, érzéseit érthető beszéd által másokkal is közöl-

heti, s lelkénél fogva nem csak e földnek múlt-kony lakósa, hanem örök életet reményl.

Midőn azt mondjuk, hogy az ember értelmével bir, ez alatt azt értjük, hogy a körülötte levő tárgyak között különbséget tud tenni; nevezetesen pedig, a jót a rosztól meg tudja különböztetni.

A szabad akarat az a tehetség, melynél fogva az ember szabadon határozhatja el magát, akár a jónak, akár a rosznak követésére.

Végre a lelkiösmeret az a benső bíró, mely öröm- vagy fájdalom-érzésben nyilatkozik az ember keblében, a szerint, a mint jót vagy roszt cselekedtünk.

34. Az embernek ezt a méltóságát a szent irás hogy fejezi ki?

Az embernek ezt a méltóságát a szent irás ezzel fejezi ki: teremté Isten az embert a maga képére és hasonlatosságára.
1. Móz. 1, 27.

Az Isten lélek és láthatatlan lévén, tehát az ő képe és hasonlatossága bennünk csak az értelem, szabad akarat és lelkiösmeret birásában állhat, minthogy az ember, ezeknek segítségével, a jóban és igazban napról-napra előbb haladhat s csakis a meny-nyiben ezekben Istenhez hasonlók lenni törekedünk, anynyiban van rajtunk az Isten képe.

A szent irásban ugyan ilyeneket is olvasunk: hogy az Isten szeme mindent lát. Jób. 28, 10. Az Úrnak fülei az igazaknak kiáltásokan vannak. Zsolt. 34, 16. de ez nem azt teszi, hogy az Istennek is, mint nekünk, testi formája van, hanem hogy mindent lát, hall stb.

35. *Az ember teremtéséről mit mond a szent irás?*

Az ember teremtéséről a szent irás azt mondja: hogy az Isten az embert a földnek porából formálta, és keblébe élő lelket lehelt. 1. Móz. 2, 7.

36. *Mit akar a szent könyv ezzel értésünkre adni?*

A szent könyv ezzel értésünkre akarja adni, hogy testünk csak por s így arra nincs miért kevélyek legyünk; lelkünk ellenben égi származásu, ugyanazért ennek nemesítésére és tökéletesítésére legyen fő gondunk.

37. *Kezdetben hány embert teremtett az Isten?*

Isten kezdetben egy pár embert teremtett; egy férfit s melléje segítő társul egy aszszonyt. A férfit Ádámnak, az aszszonyt pedig Évának nevezték.

38. *Mi fontossága van ennek reánk nézve?*

Ennek az a fontossága van reánk nézve, hogy miután az egész emberi nem ettől az egy pár embertől szaporodott el, mi egymásnak testvérei, rokonai vagyunk, s ennél fogva egymás iránt kölcsönös szeretetre és egyetértésre köteleztetünk.

Midőn látjuk, hogy a teremtmények lánczozatának előttünk ismeretes részében nincs ugrás, s mint az ásvány és növény, úgy az állatorszámban is lépcsőnként fejlődnek és tökéletesednek a teremtmények, könnyen arra a gondolatra jövünk, hogy az a roppant úr, mely az Isten és ember között van, szintén nem maradhatott betöltetlenül, más szókkal: hogy az Isten-

nek az embernél tökéletesebb teremtményei is vannak. Így született az angyalokról való hit, kikről a szent írásban is emlékezet van, mint oly lelki valóságokról, a kik tökélyesülhetők, az emberek sorában részt vesznek, és az Isten céljainak végrehajtásában szolgálatot tesznek.

Némelyek már, ezek között az angyalok között is, különbséget tettek s az egyik részt jónak, a másik részt pedig rosznak tartották, miből azután a rossz lelkek, vagy úgynevezett ördögökről való tanítás származott. Erre nézve jegyezzük meg azt, hogy a mi keblünkben is megvan, a jó akarat mellett a rosra való hajlandóság is, a mely, ha magunkra nem ügyelünk, könnyen elcsábít s kísértetbe visz. Igyekezzünk tehát ezt a rosra való hajlandóságot legyőzni s magunkat gonosz cselekedetek végrehajtásától megóvni; mert mentől több jót és mentől kevesebb roszat cselekszünk, annál inkább meggyőződünk arról: hogy nincs ördög.

Tudjuk, hogy valaki Istentől született nem vétkezik: hanem hogy a ki Istentől született megtartja magát, és ama gonosz nem illeti azt. 1. Ján. 5, 18.

39. *Minek nevezzük az Istent leggyakrabban?*

Istennek a szent írásban előforduló nevei közül, milyenek: Jéhova, Úr, Király, Atya, mi leggyakrabban használjuk ezt: Atya, s Jézus példája szerint, leggyakrabban nevezzük az Istent menynevei Atyánknak.

40. *Miért nevezzük az Istent Atyánknak?*

Az Istent Atyánknak nevezzük egyfelől azért: mert ő a mi teremtménk s lételünket neki köszönhetjük; másfelől pedig azért, mert ez által leginkább kifejezzük az ő jóságát, igazságát és irgalmasságát.

Valamint az édes atya gyermekei iránt jóságot, igazságot s okos engedékenységet szokott tanusítani: úgy a midőn Istent Atyánknak nevezük, ezzel megvalljuk: hogy ő általa élünk, mozgunk és vagyunk Csel. 17, 28. azaz: az ő gyermekei vagyunk s mint Atyánkat irányunkban jónak, igaznak és irgalmasnak hiszszük.

41. *Mit értünk az alatt, hogy az Isten jó?*

Az alatt, hogy az Isten jó, azt értjük, hogy ő minden teremtményeivel sok jót tesz, nem csak a jókkal és az érdemesekkel, hanem a büntetésre méltókkal is. Az ő áldása naponta megújul rajtunk, és szeretete irántunk kifogyhatatlan.

Istennek jóságára vonatkozólag a szent írás eze-
ket mondja:

A ti mennyei Atyátok feltámasztja az ő napját, mind a jókra mind a gonoszokra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamszaknak földjére. Máté 5, 45.

Minden jó adomány és tökéletes ajándék onnan feljül va-
gyon, mely leszáll a világszágnak Atyjától. Jak. 1, 17.

Az Isten szeretet. 1. Ján. 4, 16.

42. *Mit értünk az alatt, hogy az Isten igaz?*

Az alatt, hogy az Isten igaz, azt értjük, hogy ő nem hagyja a jót jutalom nélkül, a rosszat pedig büntetés nélkül. Ő nem nézi az ember állapotját, születését vagy rangját, hanem csak tetteit, s mindenkit a szerint ítél meg.

Istennek igazsága a szent írásban ekképpen van kifejezve:

Isten megfizet mindennek az ő cselekedetei szerint, a jókat megjutalmazza, a gonoszokat pedig megbünteti; mert nincsen Isten előtt személyválogatás. Róm. 2, 6—11.

Igaz vagy Uram, és igaz a te ítéleted. Zsolt. 119, 137.

43. *Mit értünk az alatt, hogy az Isten irgalmas?*

Az alatt, hogy az Isten irgalmas, azt értjük, hogy jóllehet mi tetteink által sokszor megbántjuk őtet, mindazáltal nem vet el mindjárt magától, hanem végetlen szeretetéből kifolyólag, elnézi hibáinkat és időt ad a megjobbulásra, hogy megtérjünk és megbocsásson.

Istennek ebből az irgalmasságából magyarázhatjuk ki azt, hogy e világon sokszor a gonoszoknak még jobban van dolguk, mint az igazaknak. Igen; mert az Isten azokat a jó által éppen úgy próbára teszi, mint az igazakat a nyomorúság által; de ez ne tántorítson el senkit az erény útjáról, mert az Istennek igazságos ítélete, előbb vagy utóbb, irgalmassága mellett is, bé fog következni.

Ezeket tanítja a szent írás is:

Kegyelmes és irgalmas az Úr, és késedelmes a haragra.
Zsolt. 116, 8.

Nem késik az Úr, ki az ígéretet tette (miképpen némelyek késedelemnek állítják ezt), hanem békességesen vár minket, nem akarván, hogy valakik elveszzenek, hanem hogy mindnyájan megterésre igyekezzenek. 2. Pét. 3, 9.

Az Úr nem gyönyörködik a halálra valóknak halálában.
Ézék. 18, 32.

44. *Miben nyilvánult legelsőbbén az Istennek atyai szeretete?*

Istennek atyai szeretete legelsőbbén abban nyilvánult, hogy az első pár embert a padicsomba, a legboldogabb állapotba helyezte, hol semmi

szükséget, semmi fájdalmat nem éreztek; mert egyszerűen éltek és ártatlanok voltak.

Az első pár ember paradicsomi boldogságát szépen írja le Mózes próféta 1-ső könyve 2-ik részében: mely szerint ők egy gyümölcsfákkal és folyóvizekkel ékes kertben, úgynevezett Édenben éltek; hol nem hiányzott semmi, a mire szükségök volt. Illatos lég, édes ízű gyümölcsök s kigyózó patakok voltak a kertben, melynek mivélését és őrzését az Isten Ádámra bízta volt.

Lám, hogy még a paradicsomban sem lehetett munka nélkül élni.

45. Megmaradt-e az első pár ember ebben a boldogságban?

E boldogságban az első pár ember nem sokáig maradt meg; mert — megszegvén az Istennek ama parancsolatját, mely szerint egy fának gyümölcséből enniök meg volt tiltva — Isten őket a paradicsomból kiküldé.

E történetet Mózes próféta 1-ső könyve 3-dik részében így írja le:

Évát egy kigyó körül vette, s a tiltott fának, mely a kert közepén volt, gyümölcsére mutatván, únszolta, hogy egyék belőle, mert ez által, mint az Isten, jónak és gonosznak tudója leszen.

E csábító ígéretre Éva kíváncsisága felgerjédt s nyájas beszéde által sikerült rávennie Ádámot arra, hogy a tiltott fának gyümölcsét megkóstolják. De alig ettek belőle, megjelent az Isten s őket félelem fogá el annyira, hogy nem is merték magokat mutatni. Engedetlenségöknek pedig csakhamar meglőn szomorú kö-

vetkezése; mert elveszték az Isten kedvezését s azzal együtt a paradicsom kertét is.

A bünt követi a büntetés!

46. *A paradicsomi boldogság elvesztése után mi történt az első pár emberrel?*

A paradicsomi boldogság elvesztése után, az első pár ember ki lőn téve e földi élet minden változásainak. Éreztek fájdalmat és keserőséget, de éreztek örömet is, minthogy Isten ekkor sem hagyta el őket végképpen, sőt gyermekekkel is megáldván, általok az emberi nemzetet elsza- porította.

Ádám és Éva gyermekeik közül nevezetesek voltak Kain és Ábel, kiknek története (1. 1. Mózes 10.) röviden ez: Kain és Ábel atyjok példája szerint azzal szokták volt kimutatni Isten iránti hálájokat, hogy abból a mijek volt, valamit ünnepélyesen, könyörgés és háláadás között bémutatták az Istennek, a mit közönségesen áldozatnak neveztek.

Kain szántóvető, Ábel pedig pásztor lévén, az a föld terméseiből, ez nyájából áldozott az Istennek.

A két testvér egymástól nagyon elütött; mert Kain rosz lelkű és irigy; Ábel pedig jó, szelid és becsületes volt.

Történt egyszer, hogy az Ábel áldozatját Isten kedvesebben fogadta, mint a Kainét; a mi nem egyebet tesz, minthogy Isten a becsületes Ábelt inkább szerette, mint a rosz lelkű Kaint. Ezért azután Kain annyira indulatba jött, hogy ártatlan testvérét, Ábelt agyonütötte.

Ilyen az irigység!

De Kain sem maradt büntetés nélkül, mert Isten őtet földönfutóvá, nyomorulttá tette, a ki sehol sem

talált nyugodalmat, s lelkiösmeretének fürdálásától egy percze sem tudott megszabadulni.

47. Megszüint-é Isten valaha az embereket szeretni?

Isten az embereket soha sem szüint meg szeretni; mert ha az engedetleneket és az ő parancsolatainak áthágóit, mint Ádámot megbüntette is, a jókat és kegyeseket megjutalmazni szintén el nem mulasztotta.

Istennek illetén szeretetéről tanuskodnak az ő testámentumban különösen a Nóé, az Abrahám és a József története.

A mi ugyanis a Nóé történetét illeti:

Az első pár embertől elszaporodott emberiség hovatovább mindinkább etfelejtkezett Istenről s ezzel megromlott, erkölestelenné lett anynyira, hogy a Nóé idejében, a ki Krisztus születése előtt mintegy 3000 évvel élt, Isten elhatározta, hogy az embereket egy özönvíz által a föld színéről eltörli.

A sok rossz ember között volt azonban egy jó, kegyes és Istent félő ember is: Nóé. Ennek az Úr megparancsolta, hogy készítsen magának egy nagy bárkát, a melybe ő családjával s minden állatfajból egy párral beférjen. Ez meglévén, Nóé illő eledellekkel ellátva magát, bément a hozzá tartozókkal együtt a bárkába, mire megindultak az égnek csatornái s negyven nap és negyven éjjel anynyi eső esett, hogy a legnagyobb hegyek sem látszottak ki a vízből.

E vízözön által az emberek, állatok mind elpusztultak a földszinéről, csak Nóé s a bárkában levő állatok maradtak meg életben, mely hét hónapra az eső elmulása után egy magas hegyen, az Ararátón fenakadt.

Nóé mihelyt szárazra teheté lábát, mindjárt kijött a bárkából, s háznépével együtt hálát adott az Istennek, hogy ötet ily csudálatos módon megszabadította.

Igy bünteti meg Isten a gonoszokat s így jutalmazza meg a kegyeseket!

A Nóé maradékitól elszaporodott emberek csakhamar ismét megfeledkeztek az igaz Istenről s bálványimádásra vetemedtek. Ábrahám azonban, egy a Krisztus születése előtt mintegy 2300 évvel élt emberek közül, tisztán megőrizte a legtisztább vallásnak alapját: az egy Isten imádást.

E kegyességiért Isten Ábrahámot Káldeából, hol addig lakott, Kanaánba, egy termékeny helyre vezérelte, s azt ígérte, hogy e hely örökre az ővé és benne megáldott maradékaié fog lenni.

Újabb bizonyosága annak, hogy a kik az Istent tisztelik, azokat ő megáldja!

Az Ábrahám maradékai között nevezetes volt Jákob, a kinek 12 fia volt: Rúben, Siméon, Lévi, Júda, Dán, Neftáli, Gád, Ázser, Izsahár, Zébulon, József és Bénéjámín.

Ezek közül Józsefre a többi testvérek irigykedtek s elhatározták, hogy ötet megölik. E tervet azonban Rúben tanácsára oda változtatták, hogy ruháit letépvé, egy mély s száraz kútba vetették.

Midőn e tettet már végrehajtották, valami kereskedőket találva, arra a gondolatra jöttek, hogy testvéreikért még pénzt is kaphatnának, ha a kereskedőknek eladnák.

Abban az időben, az efféle ember vásár, nem volt ritka dolog.

Kihúzták tehát Józsefet a kútból, s 20 darab ezüst pénzért eladták a kereskedőknek.

Ezek a kereskedők Égyiptomba mentek, s ott eladták Józsefet egy Pótifár nevű gazdag embernek.

József, a Potifár házában, eleinte szolgál, majd a szolgák felügyelője lett, s magát mindenkor kegyesen és becsületesen viselte; de sokszor éppen a becsületes emberek szenvednek legtöbbet. Ezt Józsefnek is éreznie kellett, mert oly tetteket fogtak reá, s oly hibákkal vádolták el, a melyekért a király őtet tömlöczbe záratta.

Az igaz ember, ártatlansága tudatában, csendesen tűri szenvedéseit! Így tett József is.

Egyszer az égyiptomi király azt látta álmában, hogy egy mezőn hét kövér tehén legelészett, nyomban azok után jött hét sovány tehén, a melyek a kövéreket mind elnyelték. A király szerette volna ezt az álmát megmagyaráztatni magának, s minthogy József álommagyarázó tehetségének már többször jelét adta, a király felhívatta őt tömlöczéből s felszólította az álom megmagyarázására.

József az álmát a következőleg magyarázta meg. A hét kövér tehén, hét termékeny esztendő, a hét sovány tehén pedig, hét olyan terméketlen esztendőt jelent, melyek alatt minden eleség elfogy s a föld népe éhhalálra jut, ha előre gondoskodunk róla.

És az álom csakugyan bé is tölt; de a király József által előre figyelmeztetve lévén, a hét bő esztendő alatt annynyi gabonát gyűjtetett össze, hogy a rákövetkező hét terméketlen esztendő alatt nemcsak hogy országa szükségét nem szenvedett, de még a szomszéd tartományok is hozzá folyamodtak, s az ő magtáraiból vettek gabonát.

Józsefet pedig a király azzal jutalmazta meg, hogy megosztotta vele királyi méltóságát.

József, kinek hite mindenfelé elterjedt, később testvéreinek is megbocsátott, sőt a szükség idején igaz testvéri indulattal segített is rajtuk, és nemcsak hogy gabonával tartotta őket, hanem kieszközölte a királynál, hogy mindenestől fogva átköltözzenek Kanaánból Egyiptomba.

Imé, az Isten nem hagyja el az ártatlan és igaz embert!

48. *E tudat mire vezérel minket?*

E tudat arra vezérel, hogy kötelességeinknek teljes tehetségünk szerint mindenkor eleget téve, s a magunk részéről minden dolgainkban híven eljárva, bizzunk Istenben, mert az ő gondviselése reánk is egyen-egyen kiterjed, és szeretettel intézi életünk történeteit.

Én noha szegény és szükölködő vagyok, mindazáltal az Úr gondot visel én rólam. Zsolt. 40, 18.

Nektek fejeiteknek hajszálai is mind számon vagynak. Máté 10, 30.

Azonban midőn az isteni gondviselésben vetjük a mi bizodalunkat, soha se felejtsük el, hogy ez nem zárja ki a mi igyekezetünket, mukásságunkat s előre való vigyázásunkat.

Ez nem azt teszi, hogy mi özszedugott kezekkel is megélünk: mert a mint a szent irás is mondja: az embernek orczája verejtekével kell kenyérét enni. 1. Móz. 3, 29.

Ellenkezőleg, az isteni gondviselésre éppen az által tehetjük magunkat érdemesekké, ha minden kötelességeinket híven teljesítjük. Ne mulassuk el tehát a magunk részéről tartozásainkat mi is megtenni, azután pedig: Bizzuk az Úrra a mi dolgainkat, és gondolataink véghezmennek. Péld. 16, 3.

49. *Hát az egész emberiség iránt miben mutatja ki magát az isteni gondviselés?*

Az egész emberiség iránt abban mutatja ki magát az isteni gondviselés, hogy Isten azt fentartja, s annak történeteit úgy igazgatja, hogy a tökéletességhez, s ezzel összekötött boldogsághoz, hová-tovább, mind közelebb jussunk.

Az emberiség élete hasonló az utazáshoz. Valamint az utazó, minden lépéssel előbbre halad: úgy az emberiség is minden korszakkal tovább megy a tökéletesedés pályáján.

Azonban tudjuk, hogy az utazó is néha eltévelyedik, vagy akadályokra talál, a melyek útjában hátráltatják: így az emberiség is tesz olykor félrelépéseket, vagy talál útjában nehéz akadályokat, a melyek egy időre feltartoztatják, hogy nem juthat elébb, vagy éppen vissza is lökik; de azért egészben véve az előhaladás soha sem marad ki, sőt néha magok az akadályok viszik az emberiséget előre.

Ezt bizonyítja a történelem.

Ma miveltebb az emberiség, tisztább a vallás, mint volt évezrek előtt, s ezt az isteni gondviselésnek köszönhetjük.

50. *Isten e célját mi módon hajtja végre?*

Isten e célját úgy hajtja végre, hogy az embereket egymással a társas élet által összeköttetésbe hozza, s valahányszor eltérni látja őket az igaz útról, melyen a tökéletességhez és boldogsághoz juthatnának, mindanynyszor vezéreként küld számokra, a kik a tévelygő népeket megtérítsék.

51. *Melyik népnek küldött Isten hajdan legtöbbszor ily vezéreket?*

Isten ily vezéreket hajdan legtöbbszor küldött az Izráelitáknek, vagy a zsidó népnek.

52. *Az Izráeliták ezen vezérei között ki volt a legnevezetesebb?*

Az Izráeliták ezen vezérei között legnevezetesebb volt Mózsés próféta, kinek bölcsességét és magas szellemét fennen hirdetik azok a törvények, melyek a zsidó nép vallásának ma is alapját teszik.

A zsidó nemzet egyik a legfontosabb nemzetek közül, melyek, Krisztus születése előtt mintegy 2—3000 évvel, szerepeltek a világ szinpadán.

Fennebb már láttuk, hogy a sok bálványimádó nép között a zsidó nép volt az, mely Ábrahám által az egy Isten imádása mellett megmaradt; azt is elbeszéltek, hogy ennek maradéki közül Jákobnak József nevű fia, testvérei irigysége következtében, Egyiptomba jutott, a ki azután egy éhség alkalmával a maga rokonait is oda telepítette. Ezek eleinte itt csendesen éltek, de a maradékok csak hamar érezni kezdték azt az igazságot: hogy a hazát semmi sem pótolhatja ki!

Miután — ugyanis — József meghalt, s a zsidók időtelve elszaporodtak, az egyiptomiak őket gyűlölni, sanyargatni és üldözni kezdték.

Nekik kellett hogy elvégezzék a legterheesebb munkákat, a legveszélyesebb szolgálatokat. E sok nyomás a zsidó népre már-már elviselhetetlenné vált, midőn végre az isteni gondviselés egy férfit támasztott az ő kebeleiben, a ki őket, bételepedésök után mint-

egy 430 évvel, Égyiptomból kiszabadította. E férfi Mózsés volt.

A Mózsés feladata, hogy az elnyomott zsidó népet Égyiptomból kiszabadítsa, nem volt a legkönnyebb, mert a király, más néven Fáraó, nem akarta a zsidókat országából elbocsátni, minthogy ott nekik sok hasznát vette; végre azonban kénytelen volt engedni, s erre befolyt különösen az, hogy az Isten Égyiptomra, ebben az időben, sok csapást bocsátott, melyek közül a legkeservesebb, az utolsó az volt, hogy egy éjszaka minden első szülött, ezek között a Fáraóé is meghalt; csak a zsidókat nem érték ezek a csapások.

Az Égyiptomból kiszabadult zsidók Mózsés vezérlete alatt megindultak régi hazájok a Kanaán földre felé. De egy nagy pusztán kellett átmenniök, hol az utazás nagyon fárasztó volt; sokszor éhséget és szomjúságot kellett szenvedniök, a miért nem egyszer Mózsésre támadtak, s elkeseredésökben azt kívánták tőle, hogy vigye őket vissza Égyiptomba. De Mózsés nem engedett nekik, sőt miután a kishitű nép az Istent is megtagadta, s magának bálványokat emelt, minden erejét felhasználta arra, hogy a tévelygőket jó útra térítse; intette, bátorította és fenyegette őket, a mint a szükség magával hozta, s végre oly törvényeket szerkesztett számokra, a melyek mai napig a zsidó vallás alapjául szolgálnak, és az ő testamentumban olvashatók.

A mi az Izráeliták további történetét illeti: Miután 40 évig bujdostak volna a pusztán, végre béjutottak Kanaánba. Mózsés ezt nem érte meg; mert útközben meghalt. Utána Józsué vette át a nép vezetését, ki a Kanaán földét elfoglalta, s népét azon megtelepítette. Józsué, s az utána következő vezérek, a Mózsés által kiadott törvények szerint

tartoztak a nép felett biráskodni, s ezért biráknak nevezték.

A birák korszaka, mely mintegy 480 évet tartott, az Izráelitákra nézve nem a legboldogabb volt; mert többnyire hadakozással tölt el, melyet a Kanaán földét elfoglalt népek ellen kellett hogy viseljenek. Azonban a csaták zaja sem mindig örömtelen, különösen ha győzelem koszoruzza, s az Izráeliták ez idő alatt, egyszer is másszor is, sok szép győzelmet vívtak ellenségeiken.

Az utolsó biró Sámuel volt, kitől a nép azt kívánta, hogy adjon nekik királyt. Így született meg a zsidó királyság. Első király Saul volt, utána következett Dávid, s ez után Salamon, kik alatt a hir és dicsőség tetőpontjára jutott Zsidóország. Dávidot a zsoltárok, Salamont pedig a példabeszédek és a prédikátor könyve örökre nevezetesekké teszik. Ő építette a híres jérusálemi templomot is, mely az akkori kor egyik csudája volt.

Salamon után az Izráel népe meghasonlott, két részre u. m. Júda és Izráel országára szakadt, s a két rész két királyt választott magának, s ezzel megásta önsirját, mert az egyik részt, Izráel országát, csak-hamar az assíriai király elfoglalta s népét fogságra hurczolta; azután pedig 130 évvel, Júda országát is hasonló sors érte. A jérusálemi templomot az ellenség lerombolta, s az egész népet Babilonba vitte fogságba.

Igy lett vége az Izráel országának. A zsidók, 70 évi fogság után, kiszabadultak ugyan Babilonból, s még egyszer a Makkabéus testvérek vitéz fellépésök következtében némi függetlenséget is vívtak ki magoknak, de ez csak rövid ideig tartott, s mikor Róma világuralomra jutott, ők is e hatalom alá estek.

A rómaiak helytartók által kormányozták a zsidó népet, kiket későbbre királyoknak czimezték. Ezek

közt nevezetes volt Héródes, a kinek helytartósága alatt született a Jézus Krisztus, mintegy 1600 esztendővel Mózses után.

53. *A Mózses által adott törvények közül ránk nézve melyik a legfontosabb?*

A Mózses által adott törvények közül ránk nézve legfontosabb az úgynevezett: tíz parancsolat.

A tíz parancsolat ez:

1-ső par. Én vagyok a te Urad, Istened, ki tégedet kihoztalak Égyiptomnak földéből, szolgálatnak házából, ne légyenek te-néked én-elöttem idegen Isteneid.

2-dik par. Ne csinálj magadnak faragott képet, se semmi hasonlatosságot azoknak formájára, kik fenn az égben, az ég alatt a földön, vagy a föld alatt a vizekben vannak; azokat se ne tiszteljed, se ne imádjad; mert én vagyok a te Istened; erős boszuálló Isten, ki meglátogatom az atyáknak vétkeit a fiakban, harmad és negyed iziglen azokban, a kik engem gyűlölnék; és viszont irgalmasságot cselekszem ezer iziglen azokkal, a kik engem szeretnek és megtartják az én parancsolatimat.

3-dik par. A te uradnak Istenednek nevét hiába fel ne vedgyed; mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, valaki az ő nevét hiába felveszi vagy említi.

4-dik par. Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed. Hat napokon munkálkodjál és minden dolgaidat elvégezzed; a hetedik napon, a te Uradnak Istenednek szombatja vagy; ne tégy akkor semmi dolgot se te, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgáló leányod, se barmod, se a te jövevényed, mely a te kapuidon belől vagy; mert hat napokon teremte az Úr a mennyet, földet, a tengert és minden azokban levő állatokat, a hetedik napon pedig megnyugvék az Úr, és megszentelé a szombatnapot.

5-dik par. Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy hoszszu életü légy a földön, és jól legyen dolgod, melyet a te Urad Istened ád te-néked.

6-dik par. Ne ölj.

7-dik par. Ne paráználkodj.

8-dik par. Ne lopj.

9-dik par. Ne mondj a te felebarátod ellen hamis tanubizonyságot.

10-dik par. Ne kívánjad a te felebarátodnak házat vagy feleségét, se szolgáját, se szolgáló leányát, se ökrét, se szamarát, se semmi vagyonát, melyek a te felebarátodéi.

54. *Mire kötelez minket a tíz parancsolat?*

A tíz parancsolat minket arra kötelez : hogy csak az egy Istent imádjuk.

Ötet kép, vagy szobor által kiábrázolni ne próbáljuk.

Ok nélkül ne esküdjünk.

Az Isten tiszteletére rendelt napokat hálát adó érzések között megüljük.

Szülőinket szeressük és tiszteljük, nekik engedelmeskedjünk.

Embertársaink iránt ne gerjedjünk hamar haragra, annál kevésbé törjünk életökre.

Legyünk mértékletesek, és szivünk tisztaságát sem szó, sem tett által meg ne zavarjuk—mindenek felett a házastársak szeressék egymást igazán és híven.

A más vagyonát tartsuk tiszteletben; tartozkodjunk a kártétel minden nemeitől.

Másoknak jó hir-nevét ne gyanusítsuk, őrizkedjünk a rágalmazástól.

Végre a mások jólétét ne irigyeljük, boldogságokat megzavarni, vagy feldúlni irtózzunk.

55. *A Mózsés által megállapított vallás elégséges volt-é az emberiség boldogítására?*

A Mózsés által megállapított vallás nem volt elégséges az emberiség boldogítására; mert az csak egy nemzet szokásaihoz és kívánalmához volt alkalmazva, s inkább külsőségekre, mint benső kegyességre volt alapítva. E mellett az emberi kebel egy forró óhajtását: a halhatatlanságot nem fejtette ki anynyira, hogy azon a lélek megnyughatott volna.

Mózsés, midőn vallási törvényeit megalkotta, csak egy nép, a zsidó nép szükségeit tartotta szem előtt, s éppen ezért az ő vallása nem is lehetett boldogító másra, csak zsidóra nézve; valamint hogy a kis gyermeknek készített ruha nem használható egy ifju vagy öreg ember által. Ő a törvények betűszerinti betöltésére helyezte a fősulyt, s ezeknek áthágóira kegyetlen büntetéseket szabott. Addig pedig míg az ember csak félelemből s nem önként teszen meg valamit, erkölcscről, jellemről szó sem lehet. Mózsés czérémoniákban tisztelte Istent, pedig az Istent csak erényes élet által lehet igazán imádni.

Végre Mózsés egy nagy kérdést, a jövő életet nem fejtette meg úgy, hogy azon az emberi sziv megnyughatott volna.

Mindezeket a hiányokat eltávoztatni s a vallást a lélek kívánalmaival öszhangzásba hozni másnak, Mózsésnél nagyobbak volt fentartva.

56. *Mit tett végre az isteni gondviselés, hogy az emberiség a legboldogítóbb valláshoz jusson?*

Hogy az emberiség a legboldogítóbb váláshoz jusson, végre elküldötte Isten a maga szent fiát, az Úr Jézus Krisztust, ki által nem csak egy népnek, hanem az egész emberiségnek boldogítását végrehajtotta; mert az Úr Jézus Krisztus tudománya a jelenre nézve minden hívő lelket boldogítani, a jövőre nézve pedig teljesen megnyugtatni képes.

57. *Mindazok miket az Istenről tanulánk, mire köteleznek minket?*

Mindazok miket az Istenről tanulánk, arra köteleznek, hogy az egyedül való Istent, a ki teremtett, megtart és mindnyájunkról gondot visel: lélekben és igazságban imádjuk. Ő benne bizzunk, s mint menynei Atyánkat, a ki életünkben és halálunkban velünk van, tiszteljük, féljük és szeressük.

De szeressük embertársainkat is; mert a miként Isten mindnyájunknak menynei Atyánk: úgy mi is egymásnak mindnyájan testvérei vagyunk. A ki pedig testvéreit nem szereti, testvér-gyilkos, Kain az.

II. A Jézus Krisztusról.

58. *Mit értesz ez alatt: Hiszek a Jézus Krisztusban?*

Midőn ezt mondom: hiszek a Jézus Krisztusban, ezzel kifejezem azt a meggyőződésemet,

hogy én a Jézus Krisztust, mint az Istennek szent fiát, az Isten által megígért Messiásnak lenni megismerem, s hiszem, hogy az ő tudománya az egyetlen út, melyen Istennek igaz ismeretére juthatok, s ez által földi boldogságomat és mennyei üdvességemet munkálhatom.

Ezzel megegyezőleg tanít a szent irás:

De te Éfratának Betleheme jóllehet kicsiny város vagy a Judának fővárosai között, mindazáltal te belőled származik nekem, a ki Izráelben uralkodó leszen. Mik. 5, 2.

Te vagy ama Krisztus, az élő Istennek fia. Máté. 16, 16.

Én hiszem, hogy te vagy ama Krisztus, az Istennek fia, ki e világra jöendő vala. Ján. 11, 27.

Senki más alapot nem vethet azon kívül, a mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus. 1. Kor. 3, 11.

59. Mit tanít a szent irás a Jézus Krisztus születését illetőleg?

A szentírás a Jézus Krisztus születését illetőleg azt tanítja, hogy ő a szentlélek ereje által Máriától született, Judeának Betlehem nevű városában, akkor, midőn Augusztus, római császár, uralkodott.

Még Ábrahámnak meg volt ígérve, hogy a világ megváltója az ő maradékától fog származni. Dávid, a zsoltárok írója, a zsidó nemzet egyik legnevezetesebb királya, az Ábrahám ivadéka volt. Mária pedig, a Jézus anyja, kit a szent irás szerint: „a magasságbelinek ereje árnyékozott meg” a Dávid családjából származott asszony volt.

Igy teljesednek bé az Isten ígéretei! Judea Zsidóországnak egy tartománya, Betlehem pedig ennek egy kisebb rendű városa volt, a hová az uralkodó által rendelt népösszeírás végett

Máriának is meg kellett jelenni az ő férjével, egy József nevű, názáretbeli ácsmesterrel. E népösszeírás végett Betlehembe gyűlt sok nép úgy elfoglalta volt a vendégfogadókat, hogy Mária, ki különben is szegény aszszony volt, kénytelen volt egy istállóba huzni meg magát, a hol megszületvén Jézus, anyja őtet bölcső helyett jászolyba helyeztette.

Az embert nem a születés, hanem az életben végrehajtott munka teszi nagygyá!

Jézus születésével kapcsolatban figyelmet érdemelnek azok az események, melyek az evangéliumban fel vannak jegyezve, t. i. hogy Jézus születése éjjelén a betlehemi pásztoroknak angyalok jelentek meg, a kik hirül adták a megváltó születését; e mellett a menynei sergeknek sokasága dicséretet mondott Istennek ezen szókban: dicsőség a magasságos menynekben az Istennek, e földön békeség, és az emberekhez jó akarat! végre hogy egy fényes csillag által vezéreltetve sok tudós és bölcs ember elment Jézus tiszteletére; mindezek bennünk azt a gondolatot ébreszthetik fel: hogy a jóknak, igazaknak és nemeseknek az ég és föld egyaránt örvend!

60. Minő veszély fenyegette a Jézust csecsemő korában?

Jézust mindjárt csecsemő korában Héródes, a zsidók királya, meg akarta öletni.

Héródes attól félt, hogy Jézus lesz az a király, kit akkor az elnyomott zsidó nemzet anynyira várt, hogy neki ismét szabadságot, fényt és dicsőséget szerezzen, s minthogy ezért tőle koronáját féltette, rendeletet adott ki, hogy Betlehemben és annak környékén a két esztendősig való gyermekeket mind megöljék, remélvén, hogy így Jézus is elpusztul.

Az irigység és féltékenység forrása minden gonosznak!

61. *Hogy menekült meg Jézus e veszélyből?*

Jézus e veszélyből úgy menekült meg, hogy szülői őtet Égyiptomba vitték, s onnan csak akkor vitték haza Názáretbe, lakóvárosukba, miután Héródes meghalt. .

A veszélyre, valamint az Égyiptomba való szaladásra, Jézus szülőit az Úrnak angyala figyelmeztette, a ki Józsefnek álmában megjelent. Máté. 2, 13—14.

Isten mindig talál módot a legnagyobb veszedelemből is megszabadítani azokat, a kiket szeret!

62. *Mit tudunk Jézus gyermekkoráról?*

Jézus gyermekkoráról csak annyit tudunk, hogy a midőn 12 éves volt és szülőivel egy ünnep alkalmával Jéruzsálembe, a templomba ment, ott a papokkal való beszélgetés közben értelmének már ekkor kitünő jelét adta. Továbbá, hogy szülői házánál lakott, engedelmes és jó gyermek volt, s gyarapodott a bölcsességben, testének állapotjában, és Isten s emberek előtt való kedvességben. Luk. 2, 52.

A zsidóknál szokásban volt évenként legalább egyszer felmenni Jéruzsálembe, a fővárosba, az ünnepet megszentelni. Ezt a szokást Jézus szülői is megtartották, s hogy a vallás iránt gyermekeket is a maga idejében tiszteletre buzdítsák, már 12 éves korában magokkal vitték, egy husvéti ünnepre, Jéruzsálembe.

Jézus a templomban a papok mellé huzódott, hallgatta őket figyelmesen, kérdéseket intézett hozzájuk,

hogy tanuljon tőlök, s ezekben anynyira elmerült, hogy észre sem vette, mikor szülői elmentek. Ezek is csak az úton vették észre, hogy Jézus elmaradt, a min először megijedtek, de mily nagy örömük volt, hogy visszatérve a templomba, Jézust akkor is ott találták. Luk. 2, 41—52.

Légy szófogadó, engedelmes és kezdj hozzá jókor a tanuláshoz!

63. *Hány éves korában kezdett Jézus tanítani?*

Jézus harmincz éves korában kezdett tanítani, s mielőtt tanítani kezdett volna, megkereszteltette magát Keresztelő Jánossal.

Keresztelő János egy volt azok közül a kegyes és istenfélő emberek közül, kiket Isten koronként a nép tanítására rendelt. Ő kortársait jóra és szépre buzdította; a hibát és bűnt ostorozta, s ezek által mintegy úttörője volt Jézusnak, a ki őtet még életben érte.

Jézus mihelyt megtudta, hogy Keresztelő János miben fáradozik, azonnal elment hozzá, hogy vele megismerkedjék, s minthogy Keresztelő János azokat, a kik tanításait elfogadták, megkeresztelte, Jézus is megkereszteltette magát általa, mely alkalommal ily szózat hallatszott: Te vagy amaz én szerelmes fiam, te benned vagyon az én kedvem. Luk. 3, 22.

A midőn Jézus Keresztelő Jánostól elvált és haza indult, hogy ő is tanítani kezdjen, egy esemény adta elő magát, melyet Jézus megkísértetésének neveznek, mely szerint Jézus az ördögtől megkísértetett (Luk. 4, 1—14.); a mi alatt nem kell egyebet értenünk mint azt, hogy Jézus is ki volt tétetve azoknak az indulatoknak, melyek az embert rosra vezethetik; de ő a jóban állhatatos maradt, vagy a mint mondani szokás: a kísérteten győzelmet vett.

Kövesd te is a Jézust, légy erős, midőn az emberek, vagy saját szenvedélyeid rosszra csábítanak!

64. *Mi volt Jézus tanításainak célja?*

Jézus tanításainak célja a volt, hogy azok által az embereket megszabadítsa a tudatlanságtól, a bűntől és a haláltól; ezért nevezik őtet Jézusnak is, a mi anynyit tesz, mint szabadító.

65. *Miképpen szabadította meg Jézus az embereket a tudatlanságtól?*

Jézus az embereket a tudatlanságtól úgy szabadította meg, hogy az életben felmerülő legfontosabb kérdésekre nézve, milyenek: Isten, világ, ember, jog, kötelesség, erény, vétek, élet, halál, örökkévalóság, s más ilyenek, tanításaiban oly felvilágosítást adott, hogy ezekre nézve senki sem lehet tudatlan, ha igyekszik magának az evangéliumból a kellő ismereteket megszerezni.

A midőn tehát azt mondjuk, hogy Jézus a tudatlanságtól megszabadított, ez alatt nem kell azt érteni, hogy most már senki sem lehet tudatlan; mert tanulás nélkül most sem lesz az ember sem tudós, sem bölcs. Hanem a mig nem volt meg az evangélium, addig nem volt, a miből az ember a vállalásra tartozó kérdésekre nézve tisztába jöhetett volna; az evangéliumban pedig Jézus nekünk azokra tiszta feleleteket adván, azaz: tanításai által megismertetvén velünk Istent s ennek a világra való befolyását, továbbá a mi kötelességeinket, rendeltetésünket stb. ezeknek alapján most már nem

lehetünk tudatlanok azokban, a mik lelkünk nyugalma-
ra és idvességére tartoznak.

66. *Miképpen szabadította meg Jézus az embereket a büntől?*

Jézus az embereket a büntől úgy szabadította meg, hogy megmutatta: mi a bűn s miképpen lehet azt kikerülni; életében pedig oly példát állított előnkbe, hogy ha azt követni tudjuk, a büntől szabadok leszünk.

A midőn tehát azt mondjuk, hogy Jézus a büntől megszabadított, ez alatt nem kell azt érteni, hogy mi már nem cselekedhetünk bünt, vagy, hogy a mi rosz cselekedeteink nekünk nem tulajdoníthatnak bűnül; ellenkezőleg, miután a Jézus tanításaiból és példájából okulva, tudjuk mit kell cselekednünk és miképpen kell élnünk, hogy bűnbe ne essünk, rosz cselekedeteink annál inkább bétudathatnak nekünk bűnül. Ugyanazért igyekezzünk Jézus tanításai és példája szerint élni; mert csak a mennyiben ezt tesszük, anynyiban leszünk a büntől szabadok.

66. *Miképpen szabadította meg Jézus az embereket a haláltól?*

Jézus az embereket a haláltól úgy szabadította meg, hogy elvette annak félelmét, midőn tudománya és feltámadása által bizonyossakká tett lelkünk égi származása felől, s megerősítette bennünk az örök élet hitét.

A midőn tehát azt mondjuk, hogy Jézus a haláltól megszabadított, ez alatt nem kell azt érteni, hogy mi elkerülhetjük testünk szétbomlását; mert

irva van: hogy por vagy és porrá kell lenned; de miután Jézus lelkünk siron túli fenmaradását világosságra hozta, s az örök élet hitét szivünkbe csepegtette nincs miért a haláltól féljünk; a ki pedig e félelmet nem érzi, az elmondhatja, hogy megszabadult a haláltól.

68. *Jézusnak ezt a munkásságát minek nevezzük?*

Jézusnak ezt a munkásságát *idvezítésnek*, vagy *megváltásnak* nevezzük, s éppen ezért azt hisszük, hogy ő az igaz *Messiás*.

Egy rendkívüli követ, szabadító, vagy *Messiás* eljövetele felől, ki által Isten az emberek idvezítését eszközölni fogja, még az ő testámentumban több helyt ígéret van téve, minthogy pedig Jézus mindannak eleget tett, mit e szabadítótól, földi boldogságunk és menyeyei idvességünk tekintetéből várni lehetett, tehát azt mondjuk, hogy benne az ígéret teljesedésbe ment, hogy ő az igaz *Messiás*.

A zsidók azt gondolták, hogy a megígért *Messiás* nekik egyszermind földi szabadítójok lesz, a ki lerázza nyakukról az ellenség jármát, s minthogy ez nem történt meg, sőt maga Jézus is kinyilatkoztatta, hogy ő nem akar magának földi királyságot állítani, ezért nem ismerték el Jézust igaz *Messiás*nak, hanem most is várják eljövetelét.

69. *Ki által idvezülhetünk tehát?*

Idvezülhetünk egyedül az *Úr Jézus* által, ki az Istennek szent fia, mert: Nem adatott emberek között ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk. Csel. 4, 12.

Isten fiainak neveztetnek a szentⁱ írásban mindazok, a kik jók, igazak és e földön kegyesen élnek; különösen pedig Isten fiainak neveztetnek azok, kik a Jézus tudományát vallják.

Valakik pedig ötet bevévék, ada azoknak ily méltóságot, hogy Istennek fiaivá lennének. Ján. 1, 12.

Jézus Isten fiának neveztetik mindezek felett azért, mert a szent lélek ereje által fogantatott.

70. Mégis mi szükséges arra, hogy a Jézus által idvezüljünk?

Arra, hogy a Jézus által idvezüljünk, szükséges, hogy ötet megismerjük, benne higgyünk és neki engedelmeskedjünk.

71. Honnan ismerhetjük meg Jézust?

Jézust megismerhetjük az evangéliumból, hol az ő tudománya, tettei és egész életének története meg vannak írva. Azonban nem elég csak tudni, a melyek ott írva vannak, hanem szükség mindazokat egyszersmind megérteni is.

Az evangélium az a tükör, melyben Jézust megláthatjuk; ez örzi azokat az igazságokat, melyeket ő tanított, s a melyeknek követése minket boldoggá tehet.

De Jézus leginkább rövid mondatokban, hasonlatokban és példabeszédekben tanított, a melyeket meg kell értenünk, hogy ránk nézve erkölcsi eredményök legyen, különben nem fogtuk fel Jézus célját és szellemét, következésképp nem mondhatjuk, hogy ötet ismerjük.

Jézus nevezetesebb példabeszédei: Máté 13, 3—23. 24—30. Máté 18, 21—35. Máté 21, 28—32. Máté 25, 1—13. Luk. 8, 4—15. Luk. 10, 30—37. Luk. 13, 6—9. Luk. 14, 15—24. Luk. 15, 1—7, 11—32. Luk. 16, 1—9. 19—31.

72. *Mit teszen a Jézusban hinni?*

A Jézusban hinni annyit teszen, mint meggyőződve lenni afelől, hogy az ő tanai igazak; példája a legbiztosabb út a tökéletességhez, s ígéretei a legerősebb kezességek az idvességre.

A Jézus tanai ezek:

Van Isten, a ki nekünk menynei Atyánk.

Vannak kötelességek, melyeket az ember, mint Isten gyermeke és hozzá hasonlatos, teljesíteni tartozik.

Van lelkiösmeret, a mely szerint az ember jó és rossz, erény és véték között különbséget tehet.

Van szabad akarat, mely az embernek jó és rossz között választást enged.

Van halhatatlanság; van jövő élet, melyben a jók jutalmat, a gonoszok büntetést nyernek.

A ki már ezen elvek szerint él, az a földi boldogságot és menynei idvességet megszerezheti magának.

73. *Miben áll a Jézus iránti engedelmesség?*

A Jézus iránti engedelmesség abban áll, hogy parancsolatait hiven megtartsuk, és az ő példáját követve arra törekedjünk, hogy mentől jobbak, igazabbak és erényesebbek legyünk.

74. *Melyek a Jézus legfőbb parancsolatai?*

A Jézus legfőbb parancsolatai e kettő: Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből, és szeressed felebarátodat, mint temagadat, (Máté 22, 37—41. Márk. 12, 29—31. Luk. 10, 26).

A mint Jézus mondá, e két parancsolatból áll az egész törvény, és a próféták írásai; s valóban, a ki ezeket hiven bétölti, az minden isteni és emberi törvénynek eleget teszen.

75. Miféle nevei vannak a Jézus Krisztusnak?

Jézus Krisztusnak a szent írásban sok neve van. Ilyenek: Isten fia, ember fia, főpap, úr, igazság, élet s több mások, melyek által az ő sokoldalú munkássága van kifejezve.

Jézus, már fennebb láttuk annyit tesz, mint szabadító. Krisztus, ez görög szó s felkent királyt jelent, megfelel ennek a zsidó szónak: Messiás. Isten fia, mint láttuk, e névvel az ő természetfeletti születése van kifejezve.

Ember fia, ezzel a névvel igen gyakran éltek a próféták, s azért alkalmazta azt Jézus is magára. Főpap azért; mert áldozott, még pedig saját életével, az igazságért.

Úr, ki a lelkek felett rendelkezik.

Igazság, az ő tudományáért.

Élet, a lelki életnek, azaz: az erkölcsiségnek mutatója és szerzője tudománya által.

76. Nem nevezi-é a szent írás Jézust Istennek is?

Minthogy Isten a Jézus Krisztust a reá bízott munka végrehajtására, az emberi nem boldogítására rendkívüli tehetségekkel ruházta fel, és az általa alapított lelki ország urává és királyává tette; ugyanazért a szent írás Jézust néha Istennek is nevezi.

Az évangéliumban Jézus magát sehol Istennek

nem nevezi. Vannak ugyan helyek mint: Én és az Atya egyek vagyunk. Ján. 10, 30. Ki engem lát, az Atyát látja. Ján. 12, 45. s ehez hasonlók; de ezek nem jelentenek egyebet, mint hogy a Jézus az akaratban és értelemben egy az Istennel, azaz: ugyanazt akarja, a mit az Isten, t. i. az embereket boldogítani.

A szent írók ritkán ugyan, de néha mégis Istennek nevezik Jézust; nevezetesen Pál apostol így szól: Isten jelent meg a testben. 1. Tim. 3, 16. és ismét: Benne lakozik az istenségnek minden teljessége; Kol. 2, 9. de hogy ezek csak a Jézus méltóságának, nagyságának és szellemi fenségének kifejezésére szolgálnak, arról könnyen meggyőződhetünk abból is, hogy éppen Pál apostol nevezi őt embernek is, így szólván: az ember Krisztus Jézus. 1. Tim. 2, 5.

És valóban, miután a szent írás még másoknak is tulajdonít isteni nevet, u. m. az angyaloknak 2. Móz. 3, 2—5. a szövetség ládájának 1. Sám. 4, 5—7. a bálványoknak. Jer. 10, 11. vagy a mint Pál apostol mondja: vannak olyak mind a földön, mind az égben, kik Isteneknek neveztetnek, miképpen, hogy sok Istenek és sok urak vannak. 1. Kor. 8, 5. sőt e nevezetet néha még földi fejedelmekre, uralkodókra is alkalmazák —menynyivel inkább megérdemli Jézus, hogy az ő nagysága isteni nevezettel fejeztessék ki; mint-hogy ő Istentől különös tehetségekkel volt megáldva; ő az evangélium szerint csudákat is tett, mint Kánában, midőn a vizet borrá változtatta. Ján. 2, 1—11. midőn Lázárt feltámasztotta. Ján. 11, 43—44. midőn betegeket gyógyított. De ne feledjük el, hogy nekünk egy Istenünk van, amaz Atya, kitől mindenek vannak. 1. Kor. 8, 6. A Jézus pedig mindeneket az Atyától vett.

77. *Mit értünk e szerint Jézus isteni nevezetén?*

Jézus isteni nevezetén e szerint értjük: az ő méltóságát, és minden emberek feletti hatalmát, nem pedig az ő örök istenségét, vagy az egy Istennel való ugyanazonságát; mert tudjuk, hogy a Jézus Krisztus valóságos ember volt.

78. *Miből tudjuk hogy Jézus valóságos ember volt?*

Hogy Jézus valóságos ember volt, azt a szent írásból tudjuk, hol Jézus is embernek nevezi magát; de ezt bizonyítja az is, hogy született, testben és lélekben nevedett, örvendett, búsult, éhezett, szomjuhozott, szenvedett és meghalt.

Most pedig igyekeztek engem megölni, oly embert, ki igazságot szóltam nektek. Ján. 8, 40.

A rókáknak barlangjok vagyon, az égi madaraknak fészkek, de az ember fiának nincsen fejét holott lehajtsa. Máté. 8, 20.

Egy az Isten, egy a közbenjáró is Isten között és emberek között, az ember Krisztus Jézus. 1. Tim. 2, 5.

Jézus született. Luk. 2, 7. Testben és lélekben nevedett. Luk. 2, 51, 52. Örvendett. Luk. 10, 21. Búsult. Máté. 26, 38. Éhezett Máté. 4, 2. Szomjazott. Ján. 19, 28. Szendvedett és meghalt. Máté. 27. s más evangélistáknál is.

79. *Miben különbözött Jézus mégis más emberektől?*

Jézus mégis különbözött más emberektől abban, hogy ő szent lélektől fogantatott, s benne bűn nem találtatott.

Én ő benne semmi bünt nem találok. Ján. 18, 38.

Ki bünt nem tett vala, és álnokság nem találtatott az ő szájában. 1. Pét. 2, 22.

Ő benne nincsen bűn. 1. Ján. 3, 5.

80. *Mi intézkedést tett Jézus a végre, hogy tana elterjedjen?*

Jézus mindjárt kezdetben 12 férfit vett maga mellé, kiket közönségesen az ő tanítványainak neveznek; ezekkel járt ő falukra és városokra, mindenütt tanított, a szegényekkel jól tett, a betegeteket gyógyította, s ez által tanítványait az ő tanai terjesztésére készítette.

Jézus 12 tanítványa, a nép alsó osztályából való, szegény sorsu emberek, halászok, vám-szedők voltak; ezeknek nevei:

Péter volt az első, kit követett András, Jakab, János, Filep, Bertalan és Tamás, Máté, Jakab, Simon, Taddéus és Judás; Így nevezi őket renddel a szent irás.

61. *Voltak-é Jézusnak ellenségei is?*

Mint minden embernek, a ki valami nagyot és szépet akar kivinni, s mások felett kitűnik, mindjárt ellenségei támadnak: úgy Jézusnak is ellenségei lettek a zsidó papok, irástudók és farizeusok, kik Jézus tanainak terjedésében saját vesztöket látván, őtet gyanusítani, rá-galmazni és üldözni kezdték.

82. *A zsidó papságnak ez a magaviselete nem csüggesztette-é el Jézust?*

A zsidó papságnak ez a magaviselete nem csüggesztette el Jézust; mert ő bizott Istenben, s a maga ügyének igazságában; s a ki e kettőre támaszkodik, az, az élet legnehezebb

körülményei között is, semmi dolgában, el nem csügged.

Az Úr pedig, a ki előtted megyen, léssen te-veled, el nem hágy téged, sem el nem marad tőled; ne félj, ne rettegj. 5. Móz. 31, 8.

A kik az Úrban biznak, azoknak erejük megújul, és szárnyakkal magasra repülnek, mint a saskeselyűk; futnak és nem fáradnak meg, járnak és nem lankadnak el. Esa. 40, 31.

Legyen bizodalmatok Istenben. Márk. 11, 22.

83. *Mit tett Jézus gyakran üldöztetése, s ebből származott szenvedései között?*

Jézus üldöztetése s ebből származott szenvedései között imádkozott, mi által mindannyiszor újabb erőt és bátorságot nyert a maga elhivatásának betöltésére; egyszersmind pedig szenvedései között is megvigasztalódva, megnyugtatta érezte magát.

Jézus arczczal leesék és könyörögvén ezt mondá: Én Atyám, ha lehetséges muljék el e pohár én-tőlem, mindazáltal ne úgy legyen, a mint én akarom, hanem a mint te. Máté. 26, 39.

Üljetek le mig én imádkozom. Márk. 14, 32.

Én dicsőítettelek tégedet e földön, elvégeztem a dolgot, melyet reám bízál volt, hogy elvégezzem, most annakokáért dicsőíts meg engemet Atyám, te magadnál. Ján. 17, 4.

84. *Szükséges-é nekünk is imádkozni?*

Imádkozni nekünk is szükséges; mert az imádság, mi által gondolatainkat, vágyainkat Isten előtt kiöntjük, a leghathatósabb szerarra, hogy a jóban állhatatosan megmaradjunk és sem a szerencsében fel ne fuvalkodjunk, sem a szerencsétlenségben el ne csüggedjünk.

Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek. Máté. 26, 41.

Szenved-é valaki ti köztetek, imádkozzék: öröme legyen-é valakinek, énekléssel dicsérje az Istent. Jak. 5, 13.

Imádkozzatok egymásért, mert igen hasznos az igaznak buzgóságos könyörgése. Jak. 5, 16.

85. *Miképpen kell imádkozni?*

Hogy miképpen kell imádkozni, azt megtanulhatjuk az Uri imádságból, melyet Jézus imaformául adott volt tanítványainak, ezt mondván nekik, ti azért így imádkozzatok:

Mi Atyánk, ki vagy a menynyekben, szenteltesd meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, mint a menynben: úgy itt e földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, a kik mi ellenünk vétkeztek; és ne vigy minket a kísértetbe, de szabadíts meg minket a gonosztól, mert tiéd az ország, és a hatalom, és a dicsőség, mindörökké. Ámen. (Máté. 6, 9—14.)

86. *E szerint milyennek kell lenni imádságunknak?*

Imádságunknak egyszerűnek, rövidnek s inkább a lelki, mint a testi jók kérésére irányottnak kell lenni; különösen szükség, hogy imádságunk tiszta tüköre legyen az Istenben való bizalomnak és buzgóságnak.

Valamit kérendetek könyörgéstekben, ha hienditek, elveszitek. Mát. 21, 22.

Imádkozni hittel kell, semmit nem kételkedvén; mert a ki kételkedik, hasonlatos a tengernek habjaihoz, mely a szelektől megmozdittatik, és ide s tova hányattatik. Jak. 1, 6.

Mikor imádkoztok, ne legyetek sok-beszédűek. Máté 6. 7.

87. *Hány évig tanított Jézus?*

Jézus csak három évig tanított. Ekkor sikerült ellenségeinek ötét, Judás árulkodása következtében, elfogatni, s Pilátus által halálra ítéltetni; minek következése az lett, hogy keresztfára feszítették.

Jézus mint vallásújító lépett fel s oly eszméket hirdetett, melyek a zsidó főpapoknak nem tetszettek, mivel tekintélyöket és hatalmokat veszélyeztették; ezért gyűlölték ötét.

Az önérdek az igazságnak is ellenségeivé tesz sokakat!

A Jézus ellenségeinek sikerült egyik tanítványt, Iskáriótes Judást a magok részökre megnyerni, s ez 30 ezüst pénzért, a mi a tudósok véleménye szerint, a mi pénzünkben, mintegy 1500 forintot tehet, elárulta ötét, azzal tanuskodván ellene, hogy az Istent káromolta s magát királynak nevezte.

Isten és felségsértés egyszerre! ezek közül az utolsó vád is elég arra, hogy az ember élete veszélynek legyen kitéve.

Jézust a Judás vádjára elfogták s törvényszék elibe állították. A császár helytartója, Pilátus, nem találván benne semmi bűnt, szabaddá akarta tenni; de a Jézus ellenségei által felbérelt nép halálát kívánta, s ennek következtében Jézust, a Golgota hegyén, keresztre feszítették, a mi a legnagyobb gonosztevőkre szabott halál neme volt.

Judás pedig, a hogy megtudta a halálítéletet, gonosz tette miatt kétségbeesve magát felakasztotta.

88. *Milyen volt Jézus halála?*

Jézus halála, éppen mint élete, az Isten és emberek iránti szeretetnek nyilatko-

zata volt. Ő a keresztfán is imádkozott, s midőn ellenségeire Istentől bocsánatot kért, lelkét az ő menynevei Atyjának kezeibe ajánlotta.

Atyám! bocsáss meg nekik; mert nem tudják mit cselekszenek. Luk. 23, 34.

Atyám a te kezeidbe teszem az én lelkemet. Luk. 23, 46.

89. *Mi történt Jézussal halála után?*

Az ártatlan Jézus, a legkinosabb halált kiállván, koporsóba tétetett; de onnan harmadnapra feltámadott; s azután még 40 nap alatt többször megjelent tanítványainak, mialatt őket szent ügyének tovább folytatására készítette.

Feltámadása után pedig a 40 nap eltelvén, tanítványjaival együtt egy magas hegyre ment, s miután ott tőlük búcsút vett, és őket megáldotta volna, hogy az embernek jövő hazáját megmutassa, a menynebe vitetett; honnan 10 nap múlva, ígérete szerint, elküldötte tanítványainak a szent lelkét.

Jézust az ő barátai tisztességesen el akarták temettetni. Erre egy József nevű, előkelő ember az engedélyt Pilátustól meg is nyerte. József tehát levétette Jézust a keresztfáról, s addig is míg testét, zsidó szokás szerint, bébalzsamaztathatta volna, fejér gyolcsba takarva, letétette a maga sírboltjába.

A Jézus megfeszítése péntek napon történt; más nap, tehát szombaton, a zsidóknak semmit sem lévén szabad dolgozni, a Jézus teste a sírboltban őrizet alatt volt; a szombat elmúltával pedig a hét első napján, tehát vasárnap, a kegyes nők drága kenetekkel a sírbolthoz mentek, s midőn a koporsót felnyitották, nagy meglepetésökre a Jézust nem talál-

ták a koporsóban; mert ő, a mint ezt az angyalok hirül adták, feltámadott.

Ennek hire mindjárt elterjedt a tanítványok között, a kiknek maga Jézus is megjelent, s azon 40 napi időköz alatt, mit velek a földön még együtt töltött, őket vigasztalta, bátorította s munkájának tovább folytatását reájok bizta.

Ekkor pedig az Olajfák hegyén búcsut vett tanítványaitól s őket megáldván, menynybe vitetett; honnan elküldötte számokra a szent lelket.

90. A Jézus történetének nevezetesebb eseményeit mi által tartjuk emlékezetben?

A Jézus történetének nevezetesebb eseményeit emlékezetben tartjuk az ünnepek által, melyeket e végre az egész kereszténység megül.

91. Melyek ezek az ünnepek?

Ezek az ünnepek: a karácson, husvét, pünköst, nagy péntek és áldozó csütörtök; melyek közül a karácson Jézus születésének, a nagy péntek halálának, a husvét feltámadásának, az áldozó csütörtök menynybe menetelésének, a pünköst a szent lélek elküldetésének emlékünnepe.

A mi ezen ünnepek idejét illeti, a karácson mindig december 25-én esik. A többi ünnep a husvétől függ, melyet a tavaszi éj-napegyenlőség után következő holdtölte szokott meghatározni, oly formán, hogy az ezen holdtölte után eső első vasárnap, vagy ha ez a holdtölte éppen vasárnapra esnék, úgy éppen azon van a husvét ünnepe; előtte harmadnappal, tehát pénteken nagy péntek; husvétől 40 napra áldozó csütörtök, és ettől 10 napra a pünköst esik.

A karácsonyt, husvétot és pünköstöt három egymás után következő napon szoktuk megünnepegni. A katolikusok csak két napon ünneplik; de nekik vannak ezeken kívül még számos ünnepeik, a melyeket némely jeles emberek emlékezetére tartanak, kiket szenteknek neveznek, s valamint az angyalokat is, könyörgéseikben segítségül hívnak.

A protestánsok általában véve szentekhez és angyalokhoz nem könyörögnek, s ezeknek ünnepeket sem szentelnek.

92. Ezeken kívül vannak-é nekünk más ünnepeink is?

Ezeken kívül ünnepünk még nekünk minden hétből egy nap: a vasárnap, és az új esztendő első napja.

Az imádkozás és áhítatoskodás nincs meghatározott napokhoz, vagy órákhoz kötve; mert az igaz keresztény minden napot Isten dicsőségére szentel, a menyinyiben úgy igyekszik élni, hogy az által az Isten dicsőíttessék; de mivel más napon az ember rendszeren inkább el van foglalva, a vasárnapokat és az ünnepnapokat különösen arra kell használnia, hogy akkor imádkozzék, templomba menjen s lelkének mivéléséről gondoskodjék.

A vasárnapok közül azt, a melyik husvét előtt esik, különösen, virágvasárnapjának nevezik, annak emlékezetére, hogy Jézus akkor Jéruzsálemben, a nép az ő útjára virágokat hintett.

Az új esztendő karácsonjtól mindig egy hétre esik; ez inkább polgári ünnep, melyen az ember hálaát ad Istennek a múlt év lefolyásáért, s Isten segítségül hívásával kezdi meg az újat; egyébiránt ezt is össze lehet kötni a Jézus történetével, a menyinyiben Jézust, születése után egy héttel, a templomba vitték,

hogy ott, zsidó szokás szerint, illő szertartással, az Istennek bémutassák. Az új évvel kapcsolatban tudni kell, hogy a keresztény évszámítás Krisztus születésével kezdődik.

93. Mindazok miket a Jézusról tanultunk, mire köteleznek?

Mindazok, miket a Jézusról tanultunk, arra köteleznek minket, hogy őtet szeressük, tiszteljük és példáját kövessük. E végre legyünk istenfélők, emberbecsülők, szeressük egymást s legyünk egymásnak segítségére, jól tévén mindenekkel valakikkel jót tehetünk. Az igazságért küzdjünk, s ha kell azért életünket is oda adni mindenkor készek legyünk. Ovakodjunk minden rosztól, s még ellenségeinkért is imádkozzunk. Legyen hitünk és bizalmunk Istenben, és egy jövő életben; s e földön úgy éljünk, hogy a jövő életben lelkünk idvességét nyerhessen.

III. A szent lélekről.

94. Mit értesz a szent lélek alatt, melyet az apostoli hitformában hinni állítasz?

A szent lélek alatt értem Istennek erejét, s jóra való segedelmét; főképpen az igazságnak lelkét, mely az értelmet felvilágosítja, a szívet megtisztítja, az akaratot megerősíti, szóval: megnyugtat és boldogít.

Én pedig kérem az Atyát és más vigasztalót ad, hogy veletek maradjon mindörökké, tudniillik az igazságnak lelkét. Ján. 14, 16—17.

Mert nem adott nekünk az Isten félelemnek lelkét, hanem erőnek és szeretetnek és józan elmének lelkét. 2. Tim. 1, 7.

Midőn a jó és rossz között habozom, s végre mégis a jóra határozom el magamat, a szent lélek az, mely a rosztól elfordulni, s a jót követni ösztönöz.

Ha szivemben a szeretet és gyűlölet egymással tusakodik, s végre mégis a szeretet lesz győztes; a szent lélek az, mely a gyűlöletet lefegyverezvén e csatát megnyerni segít.

Ha az igazságért hiven küzdöttem, ha jót cselekedtem, és a szeretet törvényének mindenkor eleget tettem, a szent lélek az, mely édes megelégedést, és csendes boldogságot szállit keblembe még akkor is, mikor igazságomért, jóságomért és szeretetemért szenvednem kell.

95. *E szerint lehet-é a szentlélek személy?*

Hogy a szent lélek nem valami személy, annál inkább nem Isten, megtetszik onnan; mert a mint a szent irás mondja: ajándékképpen adatik, kiöntetik, azzal az emberek megkeresztelkednek, mindezeket pedig személyről nem lehet mondani.

És léssen az utolsó időkben (ezt mondja az Isten): kitöltök az én lelkemből minden testre, és prófétálnak a ti fiaiok és leányaitok. Csel. 2, 17.

Annakokáért az Istennek jobb karja által felmagasztaltatván, és a megígért szent lelket megnyervén az Atyától, kitöltötte ezt, a mit ti most láttok és hallatok. Csel. 2, 33.

Mert János jóllehet keresztelt vízzel, ti pedig kereszteltetek szent lélekkel nem sok napok után. Csel. 1, 5.

Helyén lesz itt megjegyeznünk, hogy a többi vallásfelekezetek, melyek hazánkban vannak, a szent lelket, és a Jézus Krisztust külön-külön is éppen úgy Istennek tartják, mint amaz örökkévaló egy Istent, ki a Jézus Krisztusnak Atyja, s a szent léleknek adója, és

ezt így fejezik ki: az Isten valójában, vagy állatjában egy, de személyében három: Atya, Fiú és Szent Lélek Isten. Ezt nevezik szent háromságnak, latinosan trinitásnak, a honnan a trinitárius, vagy szent háromság hívő nevezet származik.

Az unitáriusok illetően szent háromságot nem hisznek: mert ők az Istent mind állatjában, mind személyében csak egynek hirdetik, s éppen ebben különböznek főleg és leginkább a többi vallásfelekezetektől.

96. A szent lélek kikben volt munkás?

A szent lélek munkás volt hajdan a prófétákban, s más kegyes és igaz emberekben; mert a kik az Istent félték s embertársaiknak boldogítását szívöken hordozták, mindazok a szent lélek által vezéreltettek.

Mert nem ember akaratjából származott régen a prófétának prófétálások, hanem a szent lélektől indittatván szóltak az Istennek szent emberei 2. Pét. 1, 21.

97. A szent lélek kiben volt munkás a legnagyobb mértékben?

A szent lélek legnagyobb mértékben munkás volt a Jézus Krisztusban, kinek ez az isteni erő mérték felett adatott. Ez mivelte, hogy ő mind élete, mind halála által magát Istenfiának lenni bécizonyította.

Mert a kit Isten elbocsátott, az Isten beszédét szólja: mert az Isten annak nem mértékkel adja az ő lelkét. *Ján. 3, 34.

Szeretted az igazságot, és gyűlölted a hamisságot; annak-okaért kent meg tégedet az Isten, a te Istened öröme olajával, a te társaid felett. Zsid. 1, 9.

98. A Krisztus után kik nyertek még szent lelket?

A Krisztus után szent lelket nyertek még az ő tanítványai, az apostolok, kiknek Jézus menynybe menetelekor azt az ígéretet tette volt, hogy vigasztaló és bátorító szent lelket fog nekik küldeni.

A szent léleknek a tanítványokra lett kiöntetését Lukács evangélista így adja elő.

A tanítványok elválván mesteröktől, Jeruzsálembe gyültek s ott imádkozással foglalatoskodtak. Tíz napra Jézus menynybe menetele után, tehát a pünköszt napján, valami sebesen zúgó szélhez hasonló zendülés töltötte el a házat, melyben a tanítványok voltak, s tüzes nyelvek, tüzes golyók szállottak mindeniknek fejére. Ez a lelkesedés tüze, a Krisztus tanaiért való felbuzdulás zendülése volt, melyre az apostolok kiléptek a házból, s az oda csoportosult népet tanítani kezdték, oly erővel, hogy az egy Péter beszédjére, helyben, mintegy 3000 ember tért és keresztkedett meg.

Ez az isteni erő volt munkás az apostolokban azután is, hogy szétoszlottak, s a világ különböző részeiben hirdették a Krisztus tanait; s habár buzgóságukért sokszor sokat is kellett szenvedniök, habár életöket tették is kockára, nem lankadtak, kétségbe nem estek; hanem küzdöttek, követték a nagy mester példáját, s imé a keresztény vallás a szent lélek segedelmével megalapult.

99. Hát ma meg lehet-é nyerni a szent lelket?

A szent lelket ma is meg lehet nyerni; még pedig, a szent irás tanítása szerint, a Jézus nevében.

Ama vigasztaló szent lélek pedig, kit az Atya az én nevemben elbocsát, az megtanít titeket mindenekre, és észetekbe juttatja mindazokat, a melyeket mondottam nektek. Ján. 14, 26.

100. *Mit kell ez alatt értenünk?*

Ez alatt azt kell értenünk, hogy ha mi a Krisztus evangéliumát sokszor figyelemmel olvassuk, az isteni tiszteleteket buzgó lélekkel látogatjuk, ha nagy vigyázattal vagyunk arra, hogy szívünk tisztaságát, sem szó, sem tett által, meg ne zavarjuk, s eleget teszünk Isten és embertársaink iránt való tartozásainknak, akkor velünk lesz az Istennek szent lelke, s minket minden jó igyekezetben, nemes törekvésben, megsegít.

101. *Igy ismervén a szent lelket, mire köteleztetiünk?*

Igy ismervén a szent lelket arra köteleztünk, hogy kérjük azt naponta Istentől, s annak ereje által vezéreltetve és lelkesítettve, úgy járjunk el minden dolgainkban, hogy cselekedeteink által bebizonyítsuk azt, hogy mi az Isten gyermekei, és a Jézus tanítványai vagyunk.

~~~~~

IV. A keresztény anyaszentegyházról.

102. *Mit értesz a keresztény anyaszentegyház alatt?*

A keresztény anyaszentegyház alatt értem a tökéletességre törekedő keresztények lelki egyesületét, mely szerint mindazok, kik magokat Krisztus hiveinek vallják, egy nagy családot képeznek, s a menynyi-

ben ez az egyesület az Isten dicsőségét munkálja: a szentek egyességének is nevezetik.

Minthogy a keresztény anyaszentegyházat az összes kereszténység alkotja, következik, hogy ez csak egy, s egyszersmind közönséges, azaz olyan, mely senkit sem zár ki kebeléből. Ezt fejezi ki Szent Pál, midőn így szól: Sokan egy test vagyunk a Krisztusban, egyenként pedig mindnyájan egymásnak tagjai vagyunk. Róm. 12, 5.

Ebből világos; hogy a közönséges vagy katolikus nevezetet sem egyik, sem másik vallásfelekezet nem tulajdoníthatja magának kizárólag; mert az a keresztény vallásfelekezeteket csak együtt illeti; a menyinyiben pedig a katolikus nevezet mégis használatban van, tudnunk kell, hogy az a közönséges keresztény anyaszentegyháznak csak egy részét teszi, s éppen ezért római és görög jelző eleibe tételével különböztetik meg.

103. A keresztény anyaszentegyház mi által lesz láthatóvá?

A keresztény anyaszentegyház láthatóvá lesz azok által a gyülekezetek, vagy ekkléziák által, melyekben a Krisztus evangéliumát hirdetik.

Hogyha pedig későn menendek, hogy megtudhassad ezekből, mimódon kelljen az Isten házában forgolódni, mely az élő Istennek anyaszentegyháza, oszlopa és erőssége az igazságnak. 1. Tím. 3, 15.

Innen magyarázható meg az, hogy a közönséges szólásformában a vallásfelekezetek külön-külön, sőt ezeknek egyes gyülekezetei is anyaszentegyháznak nevezik magokat. Így mondjuk — például — az illető vallásfelekezetekről: katolikus, réformátus, lutheránus, unitá-

rius anyaszentegyház; így mondjuk néha még egyes templomról is: Istennek e helyen épült anyaszentegyháza.

104. Ki a keresztény anyaszentegyháznak állandó feje?

A keresztény anyaszentegyháznak állandó feje az Úr Jézus Krisztus, a kinek egyenlő szolgálói mindazok, kik a gyülekezetekben az ő tudományát hirdetik.

És mindeneket vetett az ő lábai alá, és őtet tette mindenek felett az anyaszentegyháznak fejévé. Eféz. 1, 22.

Ki legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint a legkisebb. Luk. 22, 26.

Ezen szent írásbeli helyek alapján valamint az unitáriusok: úgy a reformátusok és lutheránusok is a Jézus Krisztust ismerik az anyaszentegyház fejének; de a római katolikusok azt tanítják, hogy a Jézus Krisztusnak e földön helyettese van: a római főpap vagy a pápa, ki az anyaszentegyháznak látható feje, s ezért neki a keresztényeken a Jézuséhoz hasonló hatalmat tulajdonítanak.

Továbbá a római katolikusok a papságot sem tartják egyforma rangúnak, hanem egyiknek a másik felett elsőséget tulajdonítanak, s a mint láttuk (19) éppen ez idézte volt elő legelsőbben az egyházszakadást.

105. Mi által munkálkodik Jézus Krisztus a keresztény anyaszentegyházban?

Jézus Krisztus a keresztény anyaszentegyházban az ő tanai által munkálkodik, mely tanok megvannak a szent írásban; ezeknek hirdetésére vannak rendelve a papok; őket hallgatni, a szent írást megismerni, s annak

elvei szerint élni pedig minden igaz hivek köteleztetnek.

Ha valaki hirdet nektek valamit azon kívül a melyet vettek, átok legyen. Gal. 1, 9.

Vannak Mózseseik és prófétáik, hallgassák azokat. Luk. 16. 29.

Tudakozzátok az irásokat mert néktek így tetszik, hogy azokban örök életetek legyen. Ján. 5. 39.

Megjelent Istennek amaz idvezítő kegyelme minden embereknek, mely minket tanít, hogy megtagadván a hitetlenséget és a világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e jelenvaló világban. Tit. 2, 11 és 12.

Ezek szerint kötelessége mindenkinek a bibliát olvasni, hogy kiki megérthesse, mit kell a szerint hinnie és cselekednie; és ebben a protestáns felekezetek mindnyájan egyetértenek; de a katolikusok ezektől eltérőleg azt tanítják, hogy a bibliát csak a papoknak lehet olvasni, mert a nép azt nem érti; a papok pedig kötelesek azt úgy magyarázni, mint az egyház kívánja.

Az ebből származó különbség még nagyobb lesz az által, hogy a katolikusok a szóhagyományokat (traditio) vagyis azon tanításokat, melyek állításuk szerint a Krisztustól származnak ugyan, de csak szóhagyomány útján maradtak fenn; — mert az apostolok nem irták le, s így a bibliában nincsenek is meg, — a bibliával egyrangúknak tartják mind a hit, mind a cselekedetek meghatározására nézve.

A protestánsok ellenben csak azt ismerik el a Krisztus tanításainak, a mi a szent irásban megvan, s egyedül a bibliára támaszkodván, minden más tekintély vagy hozzáadás ellen tiltakoznak, latinosan: protestálnak. Innen lehet megmagyarázni a protestáns nevezetet is, mely úgy származott, hogy a midőn a Luther követőit arra intették, hogy az újítással hagyjanak fel, ők az ellen tiltakoztak.

106. *Hogy az anyaszentegyházban jó rend legyen, mi kívántatik meg?*

Hogy az anyaszentegyházban jó rend legyen, megkívántatik, hogy legyenek abban előljárók, kik az egyház ügyeit szeretettel és bölcseséggel intézván, ez által az Isten országa, azaz: a jó és igaz terjedjen e földön.

Minden társulat megkívánja, hogy legyenek előljárói, felügyelői, kik abban jó rendet tartsanak s az egyenetlenségeket eltávolítsák, kiegyenlítsék. Ezért az anyaszentegyházban is szükség van ily előljárókra.

Minthogy már a protesánsok nem tesznek oly különbséget a papok és nem papok között, mint a katolikusok, a kik a papságot egy külön rendnek, a világiak felett bizonyos hatalommal bíró osztálynak tartják, tehát a protestánsok a felügyeletet a papi és világi emberek által közösen gyakoroltatják: úgy, hogy a míg a katolikusoknál az egyház dolgait csak a papok intézik, addig a protestánsoknál minden arra való ember befolyhat az egyház mindenemü ügyei rendezésébe.

Innen van, hogy minden ekklezsiában vannak úgynevezett presbyterek vagy öregebbek, vagy tanácsosok, a kik a pappal egyetértőleg igazítják annak az ekklezsiának dolgait. Ugyan e célra több ekklezsiának ismét vannak gondnokai, és a papok közül esperestjeik. Végre minden protestáns vallásfelekezetenek vannak fő gondnokai, és fő papjaik, ez utolsókat püspököknek nevezik. Mindezek nem a lelkeken való hatalom gyakorlásáért, hanem csak a jó rend fentartásáért vannak a többiek felébe állítva, a mit így szoktunk kifejezni: első az egyenlők között.

107. *Minő bánásmóddal kell lenni az anyaszentegyházban a roszak iránt?*

A roszakat az anyaszentegyház kebeléből erőszakkal kiirtani se nem szükséges, se nem szabad, hanem a jobbaknak azon kell lenniök, hogy őket, kiket a menynei Atya a magok jobbulása végett eltűr, eltürjék, s szeretet és példás élet által a jó útra térítsék.

A konkoly a búzával együtt marad az aratásig. Máté 18, 24—30.

Tartozuk pedig mi, kik erősek vagyunk ezzel, hogy az erőtleneknek erőtlenségeket hordozzuk, és ne kedveskedjünk magunknak, azért mindenikünk az ő felebarátjának kedveskedjék, annak javára, azaz: épületére. Róm. 15, 1, 2.

E kérdésre nézve a római katolikusok ismét különböznek a protestánsoktól; mert a katolikusok a pápa által azt a hatalmat gyakoroltatják, hogy a kiket roszaknak ítélnék, kizárják, kiátkozzák az egyházból, s ezzel megfosztják őket minden keresztényjog élvezhetésétől, ú. m. templomba járás-, úrvacsorával való élés-, tisztességes eltemetéstől; sőt polgári jogait is elvesztetteknek nyilvánítják; a mi, természetesen, korunkban már nem érvényesíthető.

Innen megtörtént, hogy a pápák néha még a királyokat is kiátkozták.

Igaz ugyan, hogy a protestánsok is gyakorolnak némely helyeken az erkölcstelen életűekre nézve bizonyos kizárás nemét, a menynyiben az ilyeneket nem engedik úrvacsorával élni, míg megbánásuknak s javulási szándékuknak jelét nem adják, nehogy másoknak botránkozásukra legyenek. De ez nem terjed ki minden keresztény jogaik elvesztésére, polgári jogaikat pedig éppen nem illeti.

108. *A keresztény angaszentegyházban különböző vallásfelekezetek lévén, ezeknek hogy kell magokat egymás iránt viselni?*

A különböző vallásfelekezetűek tartoznak egymást, mint testvérek, szeretni; mert ez a Krisztus követőinek ismertető jegye, s mindnyájunknak azon kell igyekeznünk, hogy a közös célhoz, a tökéletességhez vezető utak közül a lehető legjobbat megismervén, azon állhatatosan megmaradjunk.

Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeréitek. Ján. 13, 35.

Azt akarja Isten, hogy mindenek idvezüljenek és hogy az igazságnak ismeretére jussanak. Tim. 2, 4.

Mindeneket megpróbáljatok, és a mi jó, azt megtartsátok. 1. Thes. 5, 21.

V. A bűnről és annak bocsánatáról.

109. *Mi a bűn?*

Minden rossz cselekedetet, mi által az erkölcsiséget megsértjük, s az evangélium parancsait áthágjuk, bűnnek nevezünk.

110. *A bűn hányféle?*

A bűn kétféle: cselekedeti és mulasztási. Cselekedeti bűn az, midőn valaki bármi névvel nevezendő rosszat cselekszik; mulasztási bűn pedig az, ha valaki a jót, mit köteles volna megtenni, s meg is tehetné, halogató-, részvétlenség-, vagy hanyagságból megtenni elmulatja.

Valaki az egész törvényt megtartandja, vétkezendik pedig egy dologban, az egész törvénynek megrontásában bűnös. Jak. 2, 10.

A ki tudna jót cselekedni és nem cselekszi, az olyan ember bűnös. Jak. 4, 7.

A ki valakit, például, meglop vagy megöl: cselekedeti bűnt követ el; a ki pedig elnézi, hogy felebarátját meglopják vagy meggyilkolják, holott hatalmában állana azt megakadályozni: mulasztási bűnt követ el.

111. Elmondhatja-e valaki magáról, hogy ő nem bűnös?

Hogy nem bűnös, azt senki sem mondhatja el magáról; mert most egyben, majd másban mindnyájan eltérünk az igazság ösvényéről, s a jó helyett sokszor rosszat cselekszünk.

Nincs ember, a ki ne vétkeznék. 1. Kir. 8, 46.

A ki ti közületek bűn nélkül való, az vessen először követ ő reá. Ján. 8, 7.

Ha azt mondjuk, hogy bűn mi bennünk nincs, magunkat megcsaljuk, és igazság nincsen mi-bennünk. 1. Ján. 1, 8.

112. Mi az oka az ember illetően bűnös állapotának?

Az ember bűnös állapotának oka: a gyarlóság, mely sokszor elhomályosítja szemeinket a jó és rossz, a szabad és nem szabad közötti választásnál, s néha még akkor is eltántorít az erény útjáról, mikor tisztán tudjuk, hogy rosszat cselekszünk.

Akaratom van a jóra, de hogy azt elvégezzem, nem tehetem. Róm. 7, 18.

A gyarlóság, ez az emberi általános betegség volt oka az Ádám bűnös tétének is, a ki tudta, hogy rosszat cselekszik, mikor az Isten parancsolatját áthágja, s mégis megette a tiltott fának gyümölcsét.

Ádámnak ezt a vétkét közönségesen: bűnesetnek nevezik, s annak az emberi nem megromlására némelyek oly nagy befolyást tulajdonítanak, mintha az ember az által teljesen képtelenné lett volna a jóra. Az Ádám vétkének az emberi nemre való illetén kihatását, eredendő bűnnek nevezik, a mit különböző formában mind a katolikusok, mind a lutheránusok, mind a réformátusok hisznek.

Eredendő bünt az unitáriusok nem hisznek, azaz: mi nem hiszszük, hogy az Ádám vétke miatt mi is bűnösök lennénk, vagy hogy az Ádám vétkét Isten nekünk is vétkül tulajdonítaná; mert a vétek kinek-kinek személyes cselekedete, mit a szent irás így fejez ki:

A gonosz ember az ő szívének gonosz kincséből hoz elő gonoszat. Luk. 12, 34.

113. A bűnnek mi a következése?

A bűnnek következése a bűnhődés, miként a jó cselekedetnek következése a jutalom.

Az Isten megfizet kinek-kinek az ő cselekedetei szerint; a jókat megjutalmazza, a gonoszokat pedig megbünteti. Róm. 2, 6.

Mind a büntetés, mind a jutalom lehet belső és külső. A belső az, midőn rossz tetteinknek emléke lelki fájdalmat, a végrehajtott jó emléke pedig lelki örömet okoz, és ez soha sem marad el.

A külső büntetés és jutalom nyilatkozhatik világi szerencsétlen vagy szerencsés állapotunkban; de a büntetésnek és jutalomnak ez a neme nem mindig éri utól az embert ezen a földön, hol az igazaknak néha rosszul, a gonoszoknak pedig sokszor jól foly dolguk; hanem ha itt elmaradt, a jövő életben bizonyosan nem fog elmaradni a büntetésnek és jutalomnak ez a külső neme sem.

114. Hát bűnbocsánat nincsen-é?

Valami bünt, ha egyszer már megtörtént,

úgy eltörölni, mintha soha sem lett volna, teljes lehetetlen; de az Isten hoszu t ü r ő, s bűneinkért nem vet el mindjárt magától, sőt, megjavulásunkat várva, gyarlóságunkat kegyesen elnézi. Istennek ez a kegyes elnézése pedig: bűnbocsánat.

Engedek nekik a megtérésre 120 esztendő. 1. Móz. 6, 3.

Kegyelmes és irgalmas az Úr, késedelmes a haragra, és nagy az ő kegyelmessége. Zsolt. 145, 8.

Az Isten az ő irgalmasságából tartott meg minket. Tit. 3, 5.

115. E szerint kitől várhatjuk bűneink bocsánatját?

Bűneink bocsánatját egyedül az Istentől lehet és kell várnunk. Ő, a ki az erkölcsi törvényt alkotta, egyedül ő oldozhat fel a törvény áthágásával megérdemlett büntetéstől.

E kérdésre nézve ismét különbség van a katolikusok és protestánsok között.

A katolikusok ugyanis azt tartják, hogy a bűnt a papság is megbocsáthatja; mi végre mindenki tartozik bűneit a papnak megvallani, mit gyónásnak neveznek; a pap pedig a megvallott bűn arányában több vagy kevesebb imádságot rendel, s ezzel feloldozza a bűnöst bűnei alól.

A katolikusok ezt a szokást különösen nagyban gyakorolták a 16 dik században; a mikor is pénzért árulták a bűnbocsátó czédulákat, melyekkel az ember bűneit nem csak a multra, hanem a jövőre is megválthatta, s a réformációt éppen ez idézte elé.

A protestánsok egyáltalában nem tulajdonítanak a papságnak bűnbocsátó hatalmat, s ezért a fülbe gyónást sem tartják kötelességöknek, kiki Istennek tartozván bűneit meggyónni, a kitől egyszersmind a bűnbocsánatot is nyerhetjük.

116. *Mi által várhatjuk Istentől bűneink bocsánatját?*

Istentől bűneink bocsánatját a Jézus Krisztusban való hit által, vagy a Jézus Krisztus nevében várhatjuk, azaz: csak úgy, ha az ő tanításai szerint, s az általa kijelölt úton igaz töredelmességgel megtérünk s magunkat megjobbitjuk; mi végre szükség tehát, hogy bűneinket megismerjük, megbánjuk s így a szeretetben, jószágban, szóval: a kegyes és istenes életben napról napra előbb haladjunk.

Azok a vallásfelekezetek, a melyek az eredendő bünt, vagyis az Ádám bűnének az egész emberiségre való átszállását hiszik, ezzel kapcsolatban azt tanítják, hogy Jézus Krisztus az ő érdeme, különösen pedig keresztfán való halála által viszont az egész emberiség bűnét eltörölte. Ezt elégtételnek nevezik, mely szerint Jézus Krisztus az ő halálával az emberiség bűneiért való büntetést kiszenvedvén, ez által kieszközölte az Istennel való kibékülést.

Hogy a megigazulásnak, és az Istennel való kibékülésnek nem más, hanem a Jézus Krisztus az eszközlője, azt az unitáriusok is hiszik, a midőn azt tartják: hogy a Jézus tudománya az, a mi az embereket a bűnnek útjáról leinti, s őket a kegyes és istenes életre vezérelvén, az Istennel való kibékülésre utat mutat; de a bűnbocsánatra nézve a Krisztus érdemének és keresztfán való halálának nem tulajdonítják azt a befolyást, mintha ez által ő az egész emberiség bűnét eltörölte s azokért eleget tett volna, nehogy ebből kifolyólag a jó cselekedetek szükségfelettieknek tűnjenek fel; s ehez képest az unitáriusok a Jézus halálát sem

tartják egyébnek, mint peccsétnek, melylyel ő haláláig való engedelmségét az Isten iránt s egyszersmind tanainak igazságát megerősítette.

117. *Az embernek bűneiből való megtisztulását a szent irás minek nevezi?*

Az embernek bűneiből való megtisztulását a szent irás megújulásnak vagy újjá születésnek nevezi, a mi nélkül senki sem láthatja meg az Istennek országát. Ján. 3, 3.

VI. A feltámadásról és az örök életről.

118. *Elérheti-e az ember élete célját e földön?*

Életünk célja a tökéletesség lévén, nagy hiba volna azt képzelni, hogy az ember e célzt elérheti az alatt a rövid idő alatt, a mennyire élete e földön terjed.

Legyetek tökéletesek, mint a ti menygyei Atyátok tökéletes. (Máté 5, 48.) Ezt tűzte ki Jézus az ember eleibe célul; de hogy érhessük el ezt: ha a mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy mennél feljebb nyolczvan esztendő, (Zsolt. 90, 10.) némelynek pedig: csak egy tenyérynire vannak téve az ő napjai. (Zsolt. 39, 6)

119. *Mi következik ebből?*

Ebből a következik, hogy a halál után lenni kell még egy más életnek, melyben életünk célja, a tökéletesség felé tovább haladha-

tunk; más szókkal: hinnünk kell a feltámadást és az örök életet.

120. Tanítja-e ezeket a szent írás is?

A feltámadást és az örök életet a szent írás is tanítja; de e hitre vezérel különösen a Jézus Krisztus feltámadása.

A kik meghaltak, a Krisztusban feltámadnak. 1. Thess. 4. 16.

Mi tudjuk, hogyha földi házuknak hűtléka elbomol, épületünk leszen Istentől, tudniük: nem kézzel csinált házuk, hanem örökkévaló menyinyben. 2. Kor. 5, 1.

Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is él. Ján. 11, 25.

Nincs itt, feltámadott. Luk. 24, 6.

121. Ebből kiindulva a halált hogy nézhetjük?

A halált úgy nézhetjük mint egy átváltozást, melyben a lélek a testtől megválk, a test porrá lesz, mint azelőtt volt; a lélek pedig visszatér ahoz, a ki adta volt, az Istenhez, és a mostaninál dicsőültebb testet vévén fel, örökre megmarad.

A por földdé lesz mint az előtt volt, a lélek pedig megtér az Ist-nhez, a ki adta volt. Prél. 12, 9.

Igy lesz a halottak feltámadása: elvettetik rothadandó test, feltámasztatik rothadatlan; elvettetik gyalázatos test, feltámasztatik dicsőséges; elvettetik erőtelen test, feltámasztatik hatalmas, elvettetik lelkes test, feltámasztatik lelki test. 1. Kor. 15, 24—44.

122. A jövő életben mi vár reánk?

A jövő életben reánk vár az ítélet, midőn kinek-kinek cselekedetei megvizsgáltatván, örök jutalmat vagy büntetést nyerünk a szerint, a mint e földön jók vagy rosszak voltunk.

Mindnyájan minékünk meg kell jelennünk Krisztus ítélő széke előtt, hogy kiki elvegye jutalmát, a mit testben cselekedett, ahoz képest a mint jót vagy rosszat cselekedett. 2. Kor. 5, 10.

A gonoszok elmennek az örök gyötremre, az igazak pedig az örök életre. Máté 25, 46.

123. A feltámadás és az örök élet hite mire kötelez minket?

A feltámadás és az örök élet hite arra kötelez, hogy az erényes élet útjáról egy perczig se térjünk el; mert ha a gonoszság e földön büntetetlen maradna is, ama más életben bizonyosan senki sem fogja elkerülhetni az érdemlett büntetést.

E hit, továbbá, vigasztaljon az élet szenvedései között, remélvén, hogy ezeket az örök életben, a jókra és igazakra nézve, majd a legtisztább öröm váltja fel.

E hit, végre, elvesztett kedveseink koporsójánál törölje le könyeinket, azzal biztatva, hogy őket a síron túl, a boldog lelkek társaságában, majd ismét meglátjuk.

Második rész.

Az Úr Jézus által rendelt vallásos szertartásokról.

124. Miféle vallásos szertartásokat rendelt az Úr Jézus Krisztus?

Az Úr Jézus Krisztus két vallásos szertartást rendelt, a keresztséget és az úrvacsorát.

Hogy Jézus a külső szertartásoknak nem nagy barátja volt, megtetszik onnan, hogy követőinek czé-

rémoniák helyett az Istennek lélekben és igazságban való imádását rendelte. Innen az első keresztények isteni tisztelete a legegyszerűbb volt, s nem állott egyébből, mint éneklésből, könyörgésből s a szent írás olvasásából és magyarázásából. A protestánsok isteni tisztelete ma is ily egyszerű, azzal a módosítással, hogy a szent írás olvasása mellett, annak alapján, egyházi beszédek, prédikációk is tartatnak; a katolikusok ellenben az isteni tiszteletet több czérémoniával kötik össze, teplomaikba szent képeket, szobrokat állítanak, böjtöket tartanak stb.

Azonban Jézus sem törölt el minden külső szertartást, sőt ő maga rendelt kettőt: a keresztséget és az úrvacsorát, a melyeket a keresztények később sáceramentumoknak neveztek el; a mire nézve ismét az a különbség van a protestánsok és a katolikusok között, hogy ezek a bérmálást, gyónást, házasságot, utolsó kenetet és papszentelést is sáceramentumoknak tartják, s e szerint a katolikusoknak hét, a protestánsoknak ellenben két sáceramentum van.

Minthogy pedig a sáceramentumokat rendesen az Isten különös kegyelmi eszközeinek tekintik, melyek által — például — az ember megigazul, bűnei eltöröltetnek stb. ezért az unitáriusok a keresztséget és az úrvacsorát is sáceramentumok helyett inkább vallásos szertartásoknak, vagy czérémoniás törvényeknek nevezik, mert, az unitáriusok értelme szerint, az isteni erő ezek által is csak anynyira működik az emberben, a mennyire általok kötelességeire figyelmeztetvén, szívében megindul, s a Jézus példája követésére, és jó cselekedetek gyakorlására buzdul; a mi legfőbb célja a keresztségnek és az úrvacsorának.

I. A keresztségről.

125. *Mi a keresztség?*

A keresztség az a vallásos szertartás, mely által az ember a keresztény vallás tagjai közé, az anyaszentegyházba, ünnepélyesen beavattatik.

126. *Minő szavakkal rendelte meg Jézus a keresztséget?*

Jézus a keresztséget tanítványihoz intézett eme szavakkal rendelte meg: Elmenvén tanítsatok minden népeket, megkeresztelvén őket Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevébe. Máté 28, 19.

127. *Mikor kell megkeresztelkedni?*

Hogy mikor kell megkeresztelkedni, arra nézve az Úr Jézus határozott időt nem rendelt; régen akkor keresztelkedtek meg az emberek, mikor meglett kort értek s hitökről választ tudtak tenni; most az a szokás, hogy a keresztény szülők gyermekeiket még csecsemőkorukban megkereszteltessék.

128. *Hátha valaki kereszteleetlenül hal meg, mit kell arról gondolnunk?*

Ha valaki kereszteleetlenül hal meg, arról nem kell azt gondolnunk, hogy elkárhozik; mert a keresztség magában senkit nem idvezit, sőt keresztség nélkül is idvezülhet az ember, ha lelkét vétek nem terheli, vagy attól megtisztult.

A ki hiend és megkersztelkedik, idve-

zül, a ki pedig nem hiend, elkárhozik. Márk. 16, 16. A miből nyilván való, hogy az idvességre inkább a hit, mint a keresztség szükséges.

És hogy keresztség nélkül is lehet idvezülni, a kis gyermekek példáján kívül, kikről ezt mondá Jézus: ilyeneké az Istennek országa. Márk. 10, 14. bizonyítja a Jézus keresztje mellé feszített tolvaj, ki nem volt megkeresztelkedve, s mégis, miután hitének nyilvánvaló jelét adta, ilyen ígéretet vett Jézustól: ma velem leszesz a paradicsomban. Luk. 23, 43.

129. Mégis el lehet-é mulasztani a keresztséget?

Ha szinte a keresztség nem multhatatlan feltétele is az idvességnek, azért azt minden ok nélkül el mulasztani nem lehet, s nem is szokta senki, valaki a Jézus rendeleteit, s az ezeken alapuló vallásos szertartásokat tiszteletben tartja.

130. Miképpen történik a keresztelés?

A keresztelés úgy történik, hogy a pap, kinek kötelessége a keresztelést végrehajtani, a csecsemő fejére tiszta vizet önt, mialatt a gyermeknek keresztnevét, és ezeket a szókat mondja: Én keresztellek tégedet Atyának, Fiunak, és Szent Léleknek nevébe.

A keresztelésnek ez a módja csak a 8-dik évszáz óta van gyakorlatban; addig nem csak a főre öntöttek vizet, hanem a megkeresztelendőt egészen vízbe merítették, úgy hogy a víz feje felett öszszecsapódott. Így keresztelte meg Jézust is Keresztelő János a Jordán vizében. E végre később a templomokba nagy medenczéket tettek, s a gyermeket egészen belémártották.

A kik a keresztséget, mint a katolikusok¹, az idvességre mulhatlanul szükségesnek tartják, azok megengedik, hogy szükség esetében, mikor t. i. a cse-
csemő haldokolnék, ne csak pap, hanem bábaaszszony is kereszteljen. Az unitáriusok, a más protestáns feleke-
zetekkel együtt, a papon kívül senkit más nem hatal-
maznak fel a keresztelésre, mert a Jézus is azokra bizta
a keresztelést, kik egyszersmind tanítanak is, s ezek a
papok.

131. *Mit jelent a víz a keresztségben?*

A víz a keresztségben a tisztaságnak
ábrázoló jelképe, s nem egyebet tesz, ha-
nem hogy valamint a víz használása által testün-
ket tisztán tartjuk: úgy a keresztény vallás pa-
rancsainak követése által lelkünk tisztasá-
gát megőrizhetjük.

Mivel a víz csak jelkép, igen természetes, hogy
abból egy csepp is azt ábrázolja, a mit a nagy meny-
nyiség; ugyanazért nincs a keresztény vallás szelleme
ellenére, ha most a megkeresztelendőknek csak a fejére
töltünk abból, s nem meritjük őket egészen a vízbe,
anynyival inkább; mert e bémerítésből könnyen hülés
s más nagyobb betegség következhetnék.

132. *Hát ezek a szavak: én keresztellek tége-
det Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevébe
mit jelentenek?*

Ezekben a szavakban: én keresztellek tége-
det Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevébe,
a legrövidebben ki van fejezve a keresztelés
c z é l j a , a mi e szerint abban áll: hogy a ki
megkeresztelkedik, köteles a szerint a tudomány
szerint élni, mely az Atyának akaratjából, a

Fiu által kihirdettetett, és a Szent Lélek ereje által mindnyájunkban munkálkodik, más szókkal: köteles keresztény hitű és életű lenni.

133. Ki áll jót arról, hogy a kisdedek a keresztséggel járó eme kötelezettségnek eleget tesznek?

Hogy a kisdedek a keresztséggel járó kötelezettségnek eleget tesznek, arról jót állanak a szülők és a keresztszülők, kik magok ismervén a vallás boldogító erejét és szükségességét, gyermekeiket is a vallásosságban és isteni félelemben tartoznak nevelni.

A keresztséggel járó kötelezettség volt oka annak, hogy régen csak nagy embereket kereszteltek meg, a kik hitökről már vallást tudtak tenni, s magokat annak megtartására lekötelezhatték; de a czél a kisdedek megkeresztelése által sincs eltévesztve, sőt így a szülők és keresztszülők szeretetbeli befolyása után még jobbkor megismerkedhetnek a kisdedek a vallással, mi által jobbkor felébredhet keblökben mindazon kötelességek iránt való buzgóság, melyek az embert jóvá, a polgári társadalora nézve hasznossá, Isten előtt pedig kedvessé tehetik.

134. Mikor tudjuk meg, hogy a keresztség mire kötelez.

Hogy a keresztség mire kötelez, azt a konfirmáció alkalmával tudjuk meg.

135. Mi a konfirmáció?

A konfirmáció a hitben való megerősödés, mintegy kiegészítése a keresztségnek, midőn a keresztény növendékek, a vallástanítás

által megszünvén értetlen gyermekek lenni, az egyház önálló tagjaivá tétetnek, s minden cselekedeteikre nézve magokra vállalják Isten előtt az erkölcsi felelősséget.

136. Van-é tehát valami fontossága a konfirmációnak?

A konfirmáció fontossága e szerint nyilvánvaló; mert ez által az ember erkölcsileg elkötelezi magát arra, hogy vallásához hű lesz, s igyekezni fog, hogy annak szentségét jó cselekedetei s erényes magaviselete által békonyítsa.

A konfirmáció fontosságából már önként következik, hogy az nem történhetik meg a keresztyén növendékek 13—15 éves kora előtt, a mely a konfirmálás rendes ideje; mert ezekben az években fejlődik ki az emberi elme anynyira, hogy a vallás szellemét s annak igazságait, az illető pap gondos és értelmes tanítása mellett, mindenki felfoghatja, s így magára vállalhatja azoknak a köteleességeknek teljesítését, melyek a keresztyén nevezettel együtt járnak, s a melyek, a mint láttuk, e két parancsolatban vannak foglalva: Szeressük az Istent és szeressük felebarátainkat.

137. Mi által válik ünnepélyessé a konfirmáció?

A konfirmáció ünnepélyessé válik az Úrvacsora felvétele által, mely szent vendégségben először a konfirmáció alkalmával részesülnek a keresztyén növendékek.

II. Az Úrvacsoráról.

138. *Mi az Úrvacsora?*

Az Úrvacsora az a vallásos szertartás, mely által az Úr Jézus haláláról való megemlékezésünket ünnepélyesen kinyilvánítván, az ő példája követésére buzdítottunk.

139. *Miképpen történt az Úrvacsora szerez- tetése?*

Az Úrvacsora szereztetése úgy történt, hogy az Úr Jézus, halála előtt való estve, tanítványait öszszegyűjtván, a zsidók szokása szerint velek megette a húsvéti bárányt, melyet a zsidók, Mózsés rendelete következtében, enni szoktak volt minden húsvétban, annak emlékeztére, hogy az Isten őket az égyiptomi fogságból csudálatos módon megszabadította. Minekutána pedig a vacsorának vége volt, vette Jézus a kenyeret, megtörte s megáldván, rendre adta a tanítványoknak, ezt mondván: Vegyétek s egyétek, ez az én testem, mely ti érettetek megtöretik; azután vette a bort, s azt hasonlóan megáldván s a tanítványoknak rendre adván, így szólott: Igyatok ebből mindnyájan, ez az én vérem, mely ti érettetek kiontatik. S mind a kenyér, mind a bor kiosztásánál hozzá tevé: Valahánysor ezt cselekszitek, az én emlékezetemre tegyétek.

(Máté 26, 26—29. Márk. 14, 22—25. Luk. 22, 19. 20. 1. Kor. 11, 23—26.)

140. *Miért nevezik tehát ezt a szertartást Úrvacsorának?*

Ezt a szertartást Úrvacsorának nevezik azért, mert az Úr Jézus vacsora alkalmával szerezte; de vannak még más nevei is, mint: szeretet vendégsége, kenyérnek megtörése, Úr asztala, háláadás pohara, melyek részint az Úrvacsora célját, részint kiszolgáltatása módját fejezik ki. (1. Kor. 10, 17. Csel. 2, 42. 1. Kor. 10, 26. Máté 26, 27.)

141. *Mi czélből szerzette az Úr Jézus e szent vendégséget?*

Az Úrvacsora által az Úr Jézus egy olyan intézkedést akart tenni, mely szerint:

1-ör az azzal élők között az ő halálának emlékezete fenmaradjon; mi által az igazság mellett halálig való küzdelemre intetünk;

2-or a keresztény vallás állandósittassék; mert a ki Úrvacsorával él, vallást tesz arról, hogy a Jézus tudományát hiszi, azt elfogadja s a szerint kíván élni;

3-or az ő követőit az egy kenyérből és egy borból való részesülés által felebaráti szeretetre, és egyességre kívánta buzdítani.

142. *Az Úrvacsorának mik lényeges részei?*

Az Úrvacsorának lényeges részei: a kenyér és a bor, és ezt oly móddal kell kiszolgáltatni

a papnak, kinek ez egyedül áll tisztében, miként azt Jézus és az apostolok tették, t. i. előbb kenyéret, azután bort kell a hiveknek adni.

143. *Mit értünk ezek alatt a kifejezések alatt, „ez az én testem, ez az én vérem“?*

Ezek alatt a kifejezések alatt „ez az én testem, ez az én vérem“ egyebet nem értünk, mint azt, hogy az úrvacsorai kenyér a Jézus megtöretett testét, és az úrvacsorai bor a Jézus kiontatott vérének jelképezi, vagy ábrázolja.

A római katolikusok azt tartják, hogy az úrvacsorai kenyér és bor, midőn a pap azt megáldja, a Jézus testévé és vérévé változik, s így ama kifejezések alatt: „ez az én testem, ez az én vérem“ azt értik, hogy az úrvacsorai kenyérben és borban valósággal jelen van a Krisztus teste és vére.

Ebből jöttek azután rá később, hogy az Úrvacsorát a mint mondani szokás, egy szin alatt is ki lehet szolgáltatni. Így okoskodtak — ugyanis, — hogy ahol hús van, ott vér is van; a midőn tehát az ostyában, melyet náluk a kenyér helyett adnak, jelen van a Krisztus teste, abban egyszersmind az ő vérének is jelen kell lenni; a miért ennek ábrázolására nem kell bort is adni. Innen van, hogy a római katolikusok a 12-dik évszáz óta, valóban, nem is adnak Úrvacsora alkalmával bort a hiveknek.

A görög hitűek is hiszik azt: hogy az úrvacsorai kenyér és bor valósággal a Jézus teste és vére, de még sem követik a római katolikusokat abban, hogy a bort ne szolgáltatassák ki a hiveknek.

Az evangélico-lutheránusok Luther után szintén

azt állítják: hogy az úrvacsorában, melyet ostyával és borral szolgáltatnak ki, a Krisztus teste és vére valahol, vagy a felett, vagy az alatt vagy benne jelen van, s a mint a 19-dik kérdésnél láttuk, éppen e miatt szakadt el tőle Zwingli, a ki azt állítja, hogy az úrvacsorai kenyér és bor nem egyebek, mint a Jézus testének és vérének ábrázoló jelei.

Az evangélico-réformátusok Zwinglinek ezt az állítást fogadták el, azzal a kis módosítással, a mit Kálvin János a Luther tanához való közeledés végett tett, hogy t. i. az úrvacsorai kenyérben és borban szellemileg éldeleli a hívő lélek a Krisztust.

144. Kiknek kell élni az Úrvacsorával?

Az Úrvacsorával élni kell minden kereszténynek, a ki annak célját és hasznát érti, ki előtt Jézus emlékezete kedves, s ez által is kész bébizonyítani, hogy tanait tiszteletben tartja, s az Isten kegyelmének részese kíván lenni.

Önként következik tehát, hogy az örültek, részegek, úgy szintén a kis gyermekek, valámig a vallás ismeretére nem jutnak, nem járulhatnak az Úr asztalához; mert e szent vendégséget nem tudják megkülönböztetni a közönséges evéstől. De a nagy bűnösöket nem kell eltiltani az Úr asztalától, mert reájok nézve ez a jobbulásnak hathatós eszköze lehet.

145. Hol kell élni az Úrvacsorával?

Minthogy az Úrvacsorának a többi közt az a fontos célja van, hogy az embereket egymás iránt atyafiságos szeretetre buzdítsa, igen termé-

szetes, hogy azzal a mikor csak lehet a templomban kell élni, hová többen özsze szoktak gyűlni, s a hol a rendes isteni tisztelettel a buzgóság is mintegy elevenebben nyilatkozik.

Ez azonban nem zárja ki, hogy a keresztények saját házoknál is ne élhessenek az Úrvacsorával, a minthogy a gyengélkedők és betegek nem is mehetvén templomba, gyakorlat szerint a papot magokhoz hivatják, és otthon élnek az Úrvacsorával.

146. *Hányszor kell élni az Úrvacsorával?*

Az Úr Jézus arról, hogy a keresztények hányszor éljenek az Úrvacsorával, semmit nem határozott. Az első keresztények, ha özsze gyűlhettek, mindennap éltek vele; később a gyülekezetek népesedvén, az Úrvacsora kiszolgáltatása vasárnapokra, később ismét a három úgynevezett sátoros ünnepre tétetett; most is a közmegegyezéstől függvén, hogy hányszor éljen az ember Úrvacsorával; különböző vallásfelekezetek különböznek egymástól a hányszor élésre nézve, e tekintetben tehát kinek-kinek alkalmaznia kell magát hitfelei szokásához.

147. *Az unitáriusok hányszor élnek a gyakorlat szerint Úrvacsorával?*

Az unitáriusok a gyakorlat szerint évenként négyszer élnek Úrvacsorával, ú. m. a karácson, húsvét és pünköst első napján, és az úgynevezett Szent Mihály nap előtti vasárnapon, vagy ha ez

éppen vasárnapra esnék, tehát az nap; még pedig mindannyiszor a reggeli isteni tisztelet alkalmával.

Az itt meghatározott időszakokon kívül Úrvacsorával élnek még az unitáriusok templomszentelések és zsinatok alkalmával, ott a hol a templomszentelés vagy zsinat van.

A mi azt illeti, hogy most reggel és nem este élnek az Úrvacsorával, erre nézve tudnunk kell, hogy az első keresztények ugyan egy darabig megtartották azt a szokást, hogy este éltek az Úrvacsorával, de minthogy ebből sok botrány és visszaélés származott, mert az emberek részint a nap fáradalmi, részint a vendégségek miatt nem mindig azzal a készüllettel és komolysággal vettek abban részt, a mint illett volna, ezért később abban egyeztek meg a keresztények, hogy reggel vegyék az Úrvacsorát, mikor még minden ember inkább számot vehet magával s lelke állapotával.

A betegek akkor élhetnek Úrvacsorával, a mikor kívánják.

148. Lehet-é kényszeríteni valakit arra, hogy Úrvacsorával éljen?

Arra senkit sem lehet kényszeríteni, hogy Úrvacsorával éljen, mert az olyan cselekedetnek, a mi kényszerítésből jő, nincs semmi erkölcsi foganatja.

De önmagok és megváltójok ellen vétkeznek azok, kik az Úrvacsorával vagy soha, vagy igen ritkán, vagy méltatlanul élnek; mert az ilyenek nem becsülik meg az Úr Jézus idvességes tetteit, és megfosztják magokat az idvesség egy igen hathatós eszközétől, minthogy Jézus is azt mon-

dotta: A ki engem megtagad az emberek előtt, azt én is megtagadom az én menynevei Atyám előtt. (Máté 10, 33.)

149. *Minő készülettel kell járulni az Úr asztalához, hogy annak méltó vendégei legyünk?*

Hogy méltó vendégei legyünk az Úr asztalának, ahoz mindenek felett belső lelki készülettel kell járulnunk, mivégre:

1-ör. Hálákat kell adnunk Istennek, hogy minket nem csak testi, hanem lelki életre is teremtett, s idvességünkről kegyelmesen gondoskodott.

2-or A tisztelet és szeretet érzelmeivel kell megemlékeznünk az Úr Jézus Krisztusról, ki a mi váltságunkért élt, szenvedett, s azért magát feláldozni is kész volt.

3-or Szeretettel és jó indulattal kell viseltetnünk embertársaink iránt, kikkel együtt mind azon menynevei Atyának vagyunk gyermekei, s azon egy célra hívattunk. A kit megsértettünk, azzal kibékülni, s a ki minket sértett meg, annak megbocsátani kötelességünk.

4-er Hibáinkat, bűneinket meg kell ismerünk, s azokat megbánva, megsiratva, fogadást kell tennünk, hogy szívünk tisztaságát a jövőre jobban megőrizzük, hibáinkat elhagyjuk, s ezen szándékunkban való állhatatos megmaradhatásra Istentől erőt és segédelmet kell kérnünk.

Ezek együttvéve teszik a magunk megpróbálását, mely nélkül hiában való az Úr asztalához való járulásunk; mert meg van írva: Próbálja meg minden ember magát, és úgy egyék abból a kenyérből, és úgy igyék abból a pohárból; mert a ki eszik és iszik méltatlanul, ítéletet eszik és iszik magának. 1. Kor. 11, 28.

A mi a külső készüléket illeti, erre nézve jegyezzük meg, hogy noha Isten a külsőre nem tekint, mindazáltal az illendőség úgy hozza magával, hogy az Úr asztalához csinosan és tisztán felöltözve járuljunk; mert a magunk elhanyagolása, a tisztatlanság nem a szegénységnek, hanem a restségnek következése, s ettől óvakodnunk kell.

Továbbá a rend megtartása tekintetéből tudni kell, hogy miután a pap az Úr asztala mellett mondott beszédét és könyörgését elvégezte, a férfi renden levők anynyin a menyinyin kifernek, rendesen az öregebb és tisztesebb emberek, kimennek a templom piaczára, s ott egymás mellett sorban megállnak. Ekkor a pap rendre mindenkinek kenyeret ad, mit jobb kézzel szokás elvenni, és az így elvett kenyeret meg kell enni; azután viszi a pap a poharat, s azt rendre mindenkinek odanyujtván, a poharat kiki megfogja s abból iszik. Mikor a pap már mindenkinek, a kik egyszer kiállottak, kenyeret és bort adott, ekkor egy rövid imádságot mond, s ezzel kiki zaj és tolongás nélkül visszamegyen előbbi helyére.

Ha a gyülekezet oly nagy, hogy a férfiak egyszerre mind ki nem állhatnak, azután a második rendre ismét kiállanak az ifjabbak, a kik hasonlóképpen a fennebbi mód szerint részesülnek az Úrvacsorában.

A férfi renden levők mindnyájan részesülvén az

Úrvacsorában, a női renden levők állanak ki, s ezek ismét egy vagy két osztályban, a szerint a mily sokan vannak s férnek a templom piacán, hasonlóképpen részesíttetnek a szent vendégségben.

Végül kívánatos és illendő dolog azoknak, kik előbb részesültek az Úrvacsorában, bennmaradni a templomban addig, míg az egész gyülekezet elvégezte a szent vendégséget; mert az időközbeni kimenéssel, zajjal a legünnepélyesebb csendet zavarják meg.

150. Ezek szerint kész vagy-é te is az Úrvacsorát felvenni?

Igen is, én kész vagyok az Úrvacsorát már felvenni, s hitemről ezáltal is bizonyosságot kívánok tenni.

Egyszersmind pedig hálákat adok az én Istenemnek, a Jézus Krisztus által menynevei Atyámnak, hogy szent lelkének segedelme által értelmemet felvilágosította, s megengedte érnem azt az időt, melyben alkalmatossá lettem arra, hogy a keresztény vallás igazságait, hitem főelveit, s ezeken alapuló keresztényi kötelességeimet megismerjem, s ezek által földi boldogságomat és menynevei idvességemet teljes tehetségem szerint munkáljam mindenkor.

Benne, az örökké való egy Istenben bizom én rendithetlenül. Az ő nevének legyen örök dicséret és dicsőség most és midörökké. Ámen.

